

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการใช้การวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล และวิธีซีเอสเอฟ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 4 ตอนตามลำดับได้แก่ ตอนที่ 1 ทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล ตอนที่ 2 การพัฒนานักศึกษาพยาบาล ตอนที่ 3 วิธีซีเอสเอฟ และตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล

ในตอนนี้นำผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความหมายของทักษะ กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการของการเรียนรู้ด้านทักษะ และทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล

1.1 ความหมายของทักษะ

เดอ ทอร์นเยย์ และทอมสัน(de Tornyay and Thomson, 1982) อธิบายคำว่า ทักษะ คือ การกระทำซึ่งผู้เรียนจะต้องมีการรับรู้สิ่งเร้าที่มากระตุ้นและประสานการรับรู้ นั้น เพื่อก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์และมีจุดมุ่งหมาย การเรียนรู้ทักษะนี้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยทารกโดยที่เด็กจะเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกรอบๆตัว และผู้ใหญ่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้ตนเองสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในโลกที่ตนจะต้องทำงานเพื่อการดำรงชีวิตได้

กิลเบอร์ต (Guibert, 1981) ให้ความหมายของคำว่าทักษะ ไว้ว่า เป็นกิจวัตรประจำวันที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยเช่น การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ การเจาะไขสันหลัง เป็นต้น พร้อมกันนี้ยังได้แบ่งระดับต่างๆของการกระทำทักษะนี้เป็น 3 ระดับคือ (1) การเลียนแบบ(Imitation) หมายถึงการที่นักเรียนสังเกตเห็นการกระทำทักษะนั้นแล้วพยายามเลียนแบบเป็นขั้นตอนตามแบบที่เห็น เช่น หลังจากสังเกตการฉีดยาหลายๆครั้งแล้วนักศึกษาพยาบาลพยายามจะเลียนแบบการฉีดยา โดยหัดฉีดยากับผลส้ม (2) การควบคุม(Control) หมายถึงระดับที่นักศึกษาสามารถแสดงทักษะนั้นๆภายใต้การแนะนำของคู่มือ โดยไม่ต้องมีผู้ทำให้ดู นักศึกษาจะเริ่มแยกได้ว่าทักษะแบบไหนเป็นที่ต้องการและเริ่มเรียนรู้การจับต้องเครื่องมือดังเช่น นักศึกษาค้นเคยกับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำในการผ่าตัดเล็ก ภายใต้การนิเทศ (3) การกระทำอย่างอัตโนมัติ(Automatism) เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีทักษะในการกระทำกิจกรรมนั้นเป็นอย่างดีจะสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องใช้เวลาและกำลังกายในการกระทำมากนัก ดังเช่น พยาบาลผู้ชำนาญการอาบน้ำผู้ป่วยหนักบนเตียงด้วยความระมัดระวัง โดยไม่เกิดอันตรายกับผู้ป่วย หรือแพทย์ให้การช่วยเหลือผู้ป่วยซึ่งถูกรถชนได้ท่ามกลางความซุลมุน

เดอเซคโก และ กรอฟอร์ด (De Cecco and Grawford, 1974 อ้างถึงใน บุญเจลา สุรยวรรณะ, 2533) ให้ความหมายของทักษะคือ การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อที่ติดต่อเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน โดยอาศัยการประสานของมือ สายตา สำหรับการเรียนรู้ทางอวัยวะ และการประสานงานของลิ้นกับฟันในการเรียนรู้ทางภาษา

จินตนา ยูนิพันธ์ (2527) ได้ให้ความหมายของทักษะหมายถึง กิจกรรมการแสดงออกในลักษณะวิชาชีพ มักเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นๆหลายอย่าง เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการปฏิบัติการพยาบาล เป็นต้น

ทักษะปฏิบัติ มีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน 3 คำ (สุวิมล ว่องวานิช, 2547) ได้แก่ practical skills performance skills และ psychomotor skills ทั้ง 3 คำมีความหมายที่ใกล้เคียงกันหมายถึง การปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการประสานสัมพันธ์ของอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายเพื่อทำงานให้เสร็จ และเมื่อทำบ่อยๆจะเกิดความชำนาญและเกิดการเรียนรู้ขึ้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1)ต้องปรากฏว่ามีการปฏิบัติงานหรือแสดงกระบวนการ (2)การปฏิบัติงานต้องอาศัยกลไกการทำงานของอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายที่ประสานสัมพันธ์กัน (3)การปฏิบัติงานควรมีการกระทำซ้ำครั้ง (4)การปฏิบัติงานเป็นกระบวนการทำให้เกิดการเรียนรู้

1.2 กระบวนการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

คิมเบิลและการ์เมซซี่ (Kimble and Garnezy, 1968) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลจากการฝึกฝนเมื่อได้รับการเสริมแรง มิใช่เป็นผลมาจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่า ปฏิกริยาสะท้อน (Reflex) เช่นการกระพริบตา เมื่อผงเข้าตา เป็นต้น

ฮิลการ์ดและเบอเวอร์ (Hilgard and Bower, 1981) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเหนื่อยล้า พิษของยา เป็นต้น

เพรสซี่ โรบินสันและเฮอร์รอก (Pressey, Robinson and Horrock, 1959 อ้างถึงใน อารีพันธ์มณี, 2546) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลได้พยายามปรับพฤติกรรมของตน เพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถบรรลุได้ถึงเป้าหมายตามที่แต่ละคนได้ตั้งเป้าหมายไว้

แกรี่ และคิงส์เลย์ (Gary and Kingsley, 1957) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนรู้มี 3 ประการ (1) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เพราะมีวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจ (2) การเรียนรู้เกิดจากการ

พยายามตอบสนองหลายรูปแบบ เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายคือการแก้ปัญหา (3) การตอบสนองจะต้องกระทำจนเป็นนิสัย

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และเป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกฝน ไม่ใช่เป็นผลมาจากการตอบสนองตามธรรมชาติ สัญชาตญาณ วุฒิภาวะ พิษยาต่างๆ อุบัติเหตุหรือความบังเอิญ(อารี พันธุ์ณี, 2546)

บลูม (Bloom, 1956) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดการเรียนรู้ว่า เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

(ก) การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้มากขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง

(ข) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ

(ค) การเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจและเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจ แล้วนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เช่น การใช้มือเป็นต้น

องค์ประกอบในการเรียนรู้

ดอลลาร์ด และมิลเลอร์(Dollard and Miller, 1941) กล่าวว่า การเรียนรู้ประกอบด้วยสิ่งต่างๆดังนี้

1. แรงขับ (Drive) เกิดขึ้นเมื่ออินทรีย์ขาดสมดุล เช่น ขาดอาหาร ขาดน้ำ ขาดการพักผ่อน เป็นต้น ภาวะเหล่านี้จะกระตุ้นให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมเพื่อปรับให้อินทรีย์อยู่ในสภาพสมดุลอย่างเดิม แรงขับมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1.1 แรงขับพื้นฐาน (Primary Drive) เกิดเนื่องจากความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เป็นความต้องการทางร่างกายต่างๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมๆกับการมีชีวิตของคน

1.2 แรงขับที่เกิดจากการเรียนรู้ (Secondary Drive)เกิดขึ้นภายหลัง เป็นความต้องการทางสังคม เช่น ความรัก ฐานะทางสังคม ความมั่นคงปลอดภัย

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อินทรีย์แสดงกิจกรรมได้ตอบสนองออกมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมตอบสนองของร่างกาย

3. การตอบสนอง (Response) เป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่อินทรีย์แสดงออกมาเมื่อมีสิ่งเร้าไปเร้า

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการทำให้สิ่งเร้าและการตอบสนองมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เช่น เมื่อนักเรียนทำเลขถูกก็เสริมแรงโดยให้รางวัล จะทำให้นักเรียนอยากทำเลขอีกในคราวต่อไป

ซูซีฟ อ่อนโคทสูง(2518 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2546) กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อยที่สุด 4 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. แรงจูงใจ (Motive) ในขณะที่มีชีวิตอยู่ ร่างกายย่อมมีความต้องการต่างๆ เมื่อใดที่ร่างกายเกิดความต้องการหรือเกิดความไม่สมดุลขึ้น จะมีแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive) เกิดขึ้นภายในอินทรีย์ผลักดันให้สิ่งที่หายไปนั้นมาให้ร่างกายอยู่ในสภาวะพอดี แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญหรือเป็นต้นตอที่แท้จริงของพฤติกรรม

2. สิ่งจูงใจ (Incentive) สิ่งจูงใจเป็นสิ่งที่ลดความเครียด และนำไปสู่ความพอใจ นักจิตวิทยาเชื่อว่าเป็นภาวะภายในของอินทรีย์และกิจกรรมต่างๆ ล้วนเกิดขึ้นจากสิ่งจูงใจทั้งสิ้น

3. อุปสรรค (A Barrier or Block) นับเป็นพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้ เพราะอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางย่อมทำให้เกิดปัญหา การที่ผู้เรียนเกิดปัญหา การที่ผู้เรียนเกิดปัญหาจะทำให้ผู้เรียนพยายามซ้ำๆ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อจะฟันฝ่าอุปสรรคนั้นไปสู่เป้าหมายให้ได้

4. กิจกรรม (Activity) กิจกรรมหรือการตอบสนองของอินทรีย์ เป็นส่วนที่จะทำให้เราทราบ ว่าใครเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ช้าหรือเร็วและเป็นสิ่งที่อาจใช้อ้างอิง ไปถึงความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่ซ่อนเร้นอยู่เราจะสังเกตเห็นว่าคนเรามักจะชอบประกอบกิจกรรมที่นำความสำเร็จหรือความพอใจมาให้ซ้ำๆ อยู่เสมอ แม้ว่าจะไม่เจอปัญหาใหม่ๆ ส่วนกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ไม่เคยนำความสำเร็จมาให้ นั้นมักจะหลีกเลี่ยง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้

การที่บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีเพียงใดนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการและหลายปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. สมองและระบบประสาท อวัยวะส่วนสมองและระบบประสาทนับว่าเป็นองค์ประกอบแรกสุดที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุคคล การเรียนรู้ใดๆก็ตามจะเกิดขึ้นไม่ได้หรือจะเรียนรู้ได้ไม่ดีถ้าบุคคลนั้นมีความผิดปกติทางสมอง หรือแม้แต่ได้รับบาดเจ็บทางสมองก็จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่ได้ผลหรือไม่ประสบผลสำเร็จ

2. ระดับสติปัญญาและความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดก็ตามที่มีระดับสติปัญญาสูง มักจะมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำ แม้แต่งงานใดๆก็ตาม ซึ่งเป็นงานที่ยุ่งยากซับซ้อนผู้เรียนมีระดับสติปัญญาสูงมักจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ นั้นได้สะดวกและรวดเร็วกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

3. การจำการลืม การจำจะมีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็วและเรียนรู้ได้ดี ส่วนการลืมจะเป็นอุปสรรคอันสำคัญเพราะจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดขึ้น เป็นที่น่าสังเกตทั้งการจำและการลืมนี้อาจจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอๆในการเรียนรู้ ลักษณะการจำเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เมื่อมีการเรียนรู้หรือรับรู้ใดๆไปแล้ว แม้ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นเป็นระยะเวลาหลายปี ก็ยังคงสามารถจดจำเหตุการณ์นั้นได้ การจำอีกลักษณะหนึ่งคือ การจำชั่วคราว ลักษณะการจำชั่วคราวนี้คือ การจำที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาสั้นๆ ส่วนการลืมซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ การลืมเกิดขึ้นได้โดยมีสาเหตุมาจากหลายประการ เป็นต้นว่า การลืมเพราะการเก็บกดในสิ่งที่ไม่ปรารถนาจะจดจำ จนในที่สุดทำให้เกิดการลืมหรือบางครั้งเกิดการลืมได้เพราะไม่ได้ใช้นอกจากนั้นการลืมอาจเกิดเนื่องมาจากการเรียนรู้เดิมไปขัดขวางการเรียนรู้ใหม่ หรือการเรียนรู้ใหม่ไปขัดขวางการเรียนรู้เดิม สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1 การตามรบกวน (Proactive Inhibition) เป็นการเรียนรู้เดิมได้ขัดขวางการเรียนรู้อันใหม่

3.2 การย้อนรบกวน (Retroactive Inhibition) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยสิ่งที่เรียนรู้อันใหม่ไปขัดขวางการเรียนรู้เดิม ทำให้ลืมเลือนของเดิมไป

4. แรงจูงใจในการเรียนรู้ แรงจูงใจนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ แรงจูงใจมีผลต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motives) หมายถึง แรงจูงใจทางร่างกายซึ่งเกิดขึ้นเนื่องมาจากความต้องการทางร่างกายโดยเฉพาะ เช่น ความรัก ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความต้องการการพักผ่อน สิ่งต่างๆเหล่านี้ เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากความต้องการของร่างกายทั้งสิ้น

4.2 แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives) หมายถึง แรงจูงใจทางสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ เช่น ความต้องการที่จะให้คนอื่นรัก ต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดความต้องการขึ้นมาบุคคลจะมีการเรียนรู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

ในการเรียนรู้ใดๆก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกรักอยากเรียน เต็มใจ และพร้อมที่จะเรียนแล้ว แสดงว่า ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเห็นผล นั่นก็คือ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันถ้าบุคคลใดก็ตามมีความพร้อมที่จะเรียน แต่ไม่ได้เรียนดังปรารถนาหรือแม้แต่สถานการณ์ที่จะเรียนนั้นไม่มีความพร้อมก็อาจจะทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจที่จะเรียนดังนั้น แรงจูงใจในการเรียนรู้จึงเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ แรงจูงใจเนื่องมาจากผู้เรียนและแรงจูงใจอันเป็นผลเนื่องมาจากสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักอยากเรียนมากน้อยเพียงใด

5. ความเหนื่อยล้ากับการเรียนรู้ ความเหนื่อยล้าทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นได้ยาก แม้ว่าบุคคลนั้นมีความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้ หรือมีความเพียรและใช้ความพยายามมากเท่าใด ก็ไม่สามารถทำให้การเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ ประสบผลสำเร็จได้ นั่นอาจจะเป็นสาเหตุเนื่องมาจากบุคคลได้ใช้พลัง ที่มีอยู่ในร่างกายไปจนหมดสิ้นแล้วก็ได้ ความเหนื่อยล้าที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น อาจจะมีสาเหตุเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ความเหนื่อยล้าที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสภาพร่างกาย และความเหนื่อยล้าที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสภาพจิตใจ

6. ความตั้งใจและความสนใจที่จะเรียนรู้ ในการเรียนรู้ใดๆก็ตาม ถ้าผู้เรียนขาดความตั้งใจ ขาดความสนใจ ในการเรียนรู้แล้ว จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ไม่ดีเท่าที่ควรในบางครั้งการเรียนรู้นั้นๆ อาจจะได้เข้ามาก หรือจะไม่เกิดการเรียนรู้เลยก็ได้ ฉะนั้นการที่ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใดให้ได้ผลดี จึงควรต้องเริ่มมาจากความตั้งใจและความสนใจที่อยากเรียนรู้ ในสิ่งนั้นๆ ซึ่งความสนใจที่จะเรียนรู้ มีลักษณะดังนี้

6.1 ความสนใจที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความสำเร็จ ในบางครั้งถ้าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงครั้งเดียว ย่อมมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ มีความสนใจในงานนั้นมากยิ่งขึ้น ในที่สุดผู้เรียนย่อมเรียนรู้สิ่งนั้นๆ ด้วยความตั้งใจและทำอย่างจริงจัง

6.2 ความสนใจที่เป็นผลเนื่องมาจากความต้องการ ถ้าบุคคลเกิดความต้องการ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง จำทำให้ผู้นั้นสนใจในสิ่งนั้นและมีผลทำให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นๆ เพราะบุคคลจะมีการเรียนรู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนา

6.3 ความสนใจที่เป็นผลเนื่องมาจากความสามารถของบุคคล หรือความสนใจที่จะเกิดจากพรสวรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่ ลักษณะความสนใจเช่นนี้ ทำให้บุคคลมีความตั้งใจในการเรียนรู้สิ่งนั้น ได้เป็นอย่างดี และถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นจะปรากฏว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

7. สภาพการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ใดๆ ก็ตาม ถ้าผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่มองดูสมจริง ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เช่น การหัดขับรถ

กระบวนการเรียนรู้

ครอนบาค (Cronbach, 1963) ได้อธิบายว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. สภาพการณ์ หมายถึง สภาพแวดล้อมรวมทั้งบรรยากาศรอบตัวผู้เรียน
2. ลักษณะประจำตัวบุคคล หมายถึง ระดับความสามารถของแต่ละบุคคลในการเรียนรู้ รวมทั้งสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ และความพร้อม
3. ความมุ่งหมาย หมายถึง ผู้เรียนต้องทราบจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการเรียนรู้

4. การแปลความหมาย หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ การใช้ความพยายามเข้าใจบทเรียน การคิดด้วยเหตุผล และการพิจารณาแก้ปัญหา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้

5. การกระทำ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในบทเรียน หรือการแปลความหมายของบทเรียน

6. ผลการกระทำ หมายถึง ผลจากการกระทำหรือผลจากการเรียนรู้ ซึ่งหากประสบความสำเร็จ ก็จะจดจำและเลือกนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป แต่หากประสบความล้มเหลว ก็จะพยายามปรับปรุงแก้ไขหรือทำความเข้าใจใหม่เพื่อทำให้เกิดความสำเร็จขึ้น

7. ปฏิภิกิริยาต่อความล้มเหลว หมายถึง ผู้เรียนจะมีปฏิภิกิริยาต่อผลของการเรียนที่ ประสบความล้มเหลวเป็น 2 ลักษณะคือ อาจเลิกเรียนหรือไม่เรียนรู้อีกต่อไป หรืออาจพยายามแก้ไขปรับปรุงใหม่

มุลลี (Mouley, 1978) ได้จัดลำดับขั้นของกระบวนการเรียนรู้เป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

1. แรงจูงใจ หมายถึง สภาพที่อินทรีย์เกิดความต้องการ หรืออยู่ในภาวะขาดสมดุล ก็จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ เพื่อผลักดันให้เกิดพฤติกรรมมาเพื่อทดแทนภาวะการขาด หรือทำให้อินทรีย์อยู่ในภาวะสมดุล แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการเรียนรู้และเป็นสิ่งกำหนดทิศทาง และความเข้มของพฤติกรรมให้เกิดขึ้น

2. เป้าหมาย สภาพต่อจากการที่บุคคลเกิดแรงจูงใจแล้ว บุคคลก็จะกำหนดเป้าหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป้าหมายจึงเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมและนำไปสู่การเรียนรู้ได้ ลักษณะเป้าหมายอาจแตกต่างกัน บางคนอาจกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการทางสรีระแต่บางคนอาจกำหนดเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมก็อาจเป็นได้

3. ความพร้อม หมายถึงสภาพความพร้อมของอินทรีย์ทางร่างกาย จิตใจ อวัยวะต่างๆ ในการเรียนรู้ รวมทั้งความเจริญเติบโตของร่างกาย แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์เดิมเป็นต้น ซึ่งความพร้อมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้แตกต่างกัน บุคคลที่มีความพร้อมมากก็อาจเรียนรู้ได้ดี เป็นต้น

4. อุปสรรค หมายถึง การเผชิญกับสิ่งขวางกั้น หรือสิ่งสกัดกั้นระหว่างพฤติกรรมกับเป้าหมาย ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมาย บุคคลจึงเกิดความเครียดก็จะพยายามหาทางลดความเครียดลงหรือหาวิธีแก้ไขปัญหา ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

5. การตอบสนอง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อแรงจูงใจ เป้าหมาย ความพร้อมหรืออุปสรรค ซึ่งอาจเริ่มด้วยการเลือกตอบสนองที่เหมาะสมหรือแก้ปัญหาให้ดีที่สุด และตอบสนองจะเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมาย

6. การเสริมแรง หมายถึง เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองแล้วได้รับผลย้อนกลับในทางที่ดี อาจเป็นรางวัลหรือการเสริมแรงในรูปแบบต่างๆ เช่น คำชมเชย ความพอใจ ความสำเร็จ ความก้าวหน้า หรืออื่นๆ ก็จะทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง และมีความคงทนในการแสดงพฤติกรรม ดังนั้น การเสริมแรงจึงเป็นการให้ภายหลังจากแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยและคงทน

7. การสรุปความเหมือน หมายถึง หลังจากผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายแล้ว เราสามารถสรุปเกณฑ์หรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ประสบมา แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้ เป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

คลอสมไมเออร์และกูดวิน (Klausmier and Goodwin, 1985 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2546) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ ออกเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1. การตั้งใจ หมายถึง ผู้เรียนได้รับการตั้งใจให้เรียนรู้ตามจุดหมายที่กำหนดไว้
2. การพิจารณาสถานการณ์ หมายถึง การพิจารณาถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

3. ผลจากการกระทำ หมายถึง การนำผลจากการกระทำมาพิจารณาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 ถ้าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ผู้เรียนได้รับความพอใจก็จะเลือกกระทำซ้ำอีก

3.2 ถ้าผลที่ได้รับไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ไม่เป็นที่พอใจก็จะเลิกไม่กระทำซ้ำอีก

4. การประเมินผล หมายถึง การรับรู้ผลจากการประเมิน ซึ่งเป็นออกเป็น 2 ลักษณะคือ

4.1 รับรู้ด้วยความพอใจ เพราะบรรลุจุดมุ่งหมาย

4.2 รับรู้ด้วยความไม่พอใจหรือความผิดหวัง เพราะไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

ที่กำหนด

5. สรุปผล หมายถึง การสรุปผลของการเรียนรู้ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

5.1 ความสำเร็จในการเรียนรู้ เมื่อสรุปว่ามีความสำเร็จก็จะเลือกและนำไปใช้ในคราวต่อไป

5.2 ความล้มเหลวในการเรียนรู้ เมื่อสรุปว่ามีความล้มเหลวก็ต้องหาทางแก้ไขปรับปรุงวิธีการใหม่

1.3 พัฒนาการของการเรียนรู้ด้านทักษะ

การเรียนรู้ทักษะ (Skilled Learning)

การเรียนรู้ทักษะ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัสกับอวัยวะมอเตอร์ จนมีลักษณะถูกต้อง คล่องแคล่ว ว่องไว (ไพบูลย์ เทวรักษ์, 2540) การ

เรียนรู้ทักษะนั้นมีลักษณะสำคัญบางประการดังนี้ บุคคลที่สามารถเรียนรู้ในการกระทำสิ่งใดๆ หรือ ในวิชาการใดๆ นอกจากจะอาศัยแรงจูงใจ(Motivation) คอนเซปต์(Concept) ความคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) ความคิดวิจารณ์(Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์(Creative Thinking) และทัศนคติ(Attitude)แล้ว ยังต้องอาศัยทักษะการทำงาน(Skilled Performance)ด้วย เมื่อ บุคคลเกิดความคิดหรือถูกจูงใจ ให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ในขั้นของการกระทำบุคคลจะต้องมี ทักษะที่จะทำสิ่งนั้นและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้นั้นจะค่อนข้างมั่นคงถาวร

การทำงาน(Performance) มีความหมายรวมถึงการสร้างแบบแผนของการตอบสนองเข้า เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แบบการทำงานจะต้องเรียนการตอบสนองย่อยเป็นอย่างไรไป แล้วรวม ลำดับการตอบสนองย่อยเข้าเป็นรูปร่างหรือแบบแผน การตอบสนองบางอย่างเราสังเกตเห็นได้ สิ่ง ที่เราสังเกตเห็นได้ชัดก็คือการทำงานที่คล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพเรียกว่ามีทักษะในการ ทำงาน(Skilled Performance) จึงกล่าวได้ว่า ทักษะในการทำงานเป็นกระบวนการของพฤติกรรม ที่มีความสมบูรณ์ จนกระทั่งแสดงออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คนที่มีความชำนาญในการ ขับรถยนต์ คนพิมพ์ดีดเก่ง เหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีทักษะในงานหรือกิจกรรมนั้นๆทั้งสิ้น ในทางจิตวิทยา กิจกรรมเหล่านี้จะต้องประกอบด้วย การตอบสนองที่ซับซ้อน คือนอกจากการเคลื่อนไหวแล้ว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างเช่น การเล่นฟุตบอลผู้เล่น จะต้องเล่นได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และประหยัดการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ผู้เล่นยังต้องเข้าใจ วิธีการเล่น รู้กติกา มีทัศนคติต่อกีฬาฟุตบอล

ลักษณะของทักษะในการทำงาน (Characteristic of Skilled Performance)

ลักษณะของผู้ที่มีทักษะในการทำงานนั้น เราสามารถสังเกตได้จาก เมื่อบุคคลทำงานหรือ แสดงพฤติกรรมในการทำงานออกมาผู้จัดการสามารถรู้ว่า เสมียนพิมพ์หรือเลขานุการของตนมี ทักษะในการพิมพ์ดีดหรือไม่ โดยอาศัยการสังเกตการพิมพ์ดีดของเลขานุการ ผู้เข้าชมกีฬาสามารถ ทราบได้ว่า ผู้เล่นมีทักษะในการเล่นด้วยการสังเกตการเล่นกีฬา การสังเกตการกระทำกิจกรรม ต่างๆนี้ ย่อมมีลักษณะที่แสดงออกมาให้เห็น ลักษณะของทักษะในการทำงานมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการคือ

1. ความแม่นยำ(Accuracy) การทำงานที่มีทักษะต้องมีความถูกต้องแม่นยำ และแม้จะมีความผิดพลาดบ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อย ความผิดพลาดอาจจะเป็นความผิดพลาดในการกระทำ หรือผลของการกระทำ

2. ความสัมพันธ์กลมกลืน(Co-ordination) การทำงานที่มีทักษะต้องมีการรวมอิริยาบถ ของการเคลื่อนไหวหรือการตอบสนองของส่วนต่างๆ เข้าเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันถ้าเรา สังเกตคนที่ขี่จักรยานเป็นใหม่ๆ จะเห็นว่าการเคลื่อนไหวของเท้า แขน และลำตัวมักไม่สัมพันธ์กัน และมีการตอบสนองหลายอย่างที่เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็น เช่น หักมือจับวงไปมา ซึ่งถ้าคนที่มีทักษะ

แล้วไม่จำเป็นต้องทำอย่างนั้น เขาสามารถที่จะนวมการเคลื่อนไหวแต่ละส่วนของร่างกายเข้าเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความกลมกลืนกันด้วย

3. ความรวดเร็ว(Speed) การทำงานที่มีทักษะนั้นนอกจากจะต้องมีความแม่นยำและความสัมพันธ์กลมกลืนของอริยาบถแล้ว ความรวดเร็วก็มีส่วนร่วมอยู่ด้วย บุคคลที่ทำงานรวดเร็วอาจแสดงว่าผู้นั้นมีทักษะในการทำงานไม่ได้เสมอไป ผู้ที่ทำงานรวดเร็วแต่ขาดความถูกต้องแม่นยำ และความสัมพันธ์กลมกลืนก็ยึดถือไม่ได้ว่ามีทักษะในการทำงาน แต่ถ้าบุคคลทำงานได้ผิคน้อยที่สุดและมีความรวดเร็ว ก็ย่อมแสดงว่าบุคคลผู้นั้นมีทักษะในการทำงาน

4. การใช้สิ่งบอกแนะ(Used of Cues) ผู้มีทักษะในการทำงานนั้นแม้ว่าจะมีความสามารถที่จะให้ทุกอริยาบถกลมกลืนกัน มีความผิดพลาดน้อย และมีความคล่องแคล่วรวดเร็วในการทำงานนั้นๆ ก็ตาม แต่จำเป็นจะต้องใช้สิ่งบอกแนะด้วยว่า สิ่งใดหรือขอบเขตของสภาพใดที่จะตอบสนอง และลักษณะใดที่ควรจะต้องตัดทิ้งไม่ใส่ใจ เพื่อผลในการดำเนินการทำงานให้ถูกต้องแม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่นในการพิมพ์ดีด ผู้พิมพ์จะไม่มองแป้น แต่มองตรงที่ตัวอักษรเอกสารที่ต้องพิมพ์

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดทักษะในการทำงาน (The Acquisition of skill of performance)

ทักษะในการทำงานโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญสองประการคือ การจัดสภาพการเรียนการสอน และคุณสมบัติของตัวผู้เรียนเอง ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนและการจัดสภาพการเรียนการสอนพอเหมาะกับผู้เรียนแล้ว การเรียนรู้ย่อมมีทักษะ หรือทักษะในการทำงานของบุคคลก็จะยิ่งมากขึ้น สภาพที่จะส่งเสริมให้เกิดทักษะในการทำงานมีอยู่ 4 ประการคือ

1. การสาธิต(Demonstration) เริ่มแรกในการสอนครูเป็นผู้แสดงหรือทำตัวอย่างให้เด็กดูก่อน ทั้งนี้เพราะในการสาธิตนั้นจะช่วยให้เด็กเข้าใจในสถานการณ์ และเด็กจะเกิดคอนเซ็ปท์ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งการแนะนำจะช่วยให้เกิดทักษะง่ายขึ้น ถ้าหากการแนะนำนั้นกระทำในเวลาที่เหมาะสม การสาธิตจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าตนควรจะทำอะไรก่อนอะไรหลัง

2. การรู้ผลลัพธ์(Knowledge of Results) การทำให้ผู้เรียนได้รู้ผลลัพธ์หรือผลของการกระทำกิจกรรมว่าตนทำถูกหรือผิดมากน้อยอย่างไร จะช่วยในการปรับปรุงการเรียนได้ดีขึ้น การที่ผู้เรียนพยายามตอบสนองหรือทำซ้ำๆ พร้อมกับแก้ไขข้อบกพร่องที่ตนได้ทราบนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะขึ้นเรื่อยๆ ถ้าปราศจากการให้ผู้เรียนทราบผลของการกระทำของตนแล้ว ผู้เรียนก็จะทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกต่อไป ไม่หยุดยั้ง ในการที่ผู้เรียนจะทราบผลการกระทำของตนเองนั้นมีอยู่ 2 แบบคือ

2.1 รู้ทันทีที่ตนทำผิดพลาด เช่น นักฟุตบอลเตะลูกไม่เข้าประตู ทำให้ผู้เตะทราบความผิดพลาดทันทีทันใด

2.2 รู้เมื่อคนอื่นบอก เช่น การทำเลขคณิตส่งให้ครูตรวจแล้วครูชี้ส่วนที่ผิดพลาดให้ทราบ จากนั้นเด็กก็จะทำการแก้ไขจนถูกต้อง

3. การเสริมแรง(Reinforcement) ถ้าหากผลของการตอบสนองใดๆ ของผู้เรียนได้รับความพึงพอใจมักจะทำให้การตอบสนองนั้นลดลง ส่วนระยะเวลาในการให้ Reinforcement นั้นโดยทั่วไปควรให้ทันทีทันใด เมื่อเด็กตอบสนองถูกแบบแผน การตอบสนองจะพอใจตอนแรกและจะเพิ่มขึ้นเมื่อจะถึงเวลาที่จะได้ Reinforcement

4. การฝึกฝน(Practice) การทำงานที่ให้เกิดทักษะขึ้นนั้นนอกจากการสาธิต การรู้ผลลัพธ์ และการให้ Reinforcement แล้วการฝึกฝนเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งบุคคลจำเป็นต้องได้รับการดำเนินให้เป็นแบบแผนของพฤติกรรม การฝึกหัดต่างๆต้องสอดคล้องหรือกลมกลืนกันตามลักษณะของทักษะในการทำงาน การฝึกฝนมีความสำคัญในการส่งเสริมที่จะให้บุคคลเกิดทักษะในการทำงานมากที่สุด โดยทั่วไปการฝึกฝนมีอยู่ 2 แบบ

4.1 Massed Practice เป็นการฝึกที่กระทำติดต่อกันไปไม่หยุดพักในระหว่างฝึก เช่น การกำหนดให้ผู้เรียนพิมพ์ดีดฝึกหัดพิมพ์ในเวลาสองชั่วโมง โดยมีให้ผู้เรียนหยุดพักเลยจนกว่าจะเสร็จสิ้นตามเวลาดังกล่าว

4.2 Spaced Practice เป็นการฝึกที่มีเวลาพักในระหว่างที่กระทำการฝึกหัดอยู่เป็นครั้งคราว เช่น ในการพิมพ์ดีดของคนคนหนึ่ง ถูกกำหนดให้ฝึกหัดพิมพ์ในเวลาสองชั่วโมงหลังจากที่เรียนฝึกหัดไป 45 นาที ก็ให้ผู้เรียนหยุดพัก 10 นาที แล้วเริ่มฝึกหัดต่อไปจนหมดชั่วโมงที่สอง

การที่จะเสริมแรงทักษะในการทำงานให้แก่บุคคล ถ้าหากได้มีการคำนึงถึงหลัก 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว ย่อมเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดทักษะในการทำงานขึ้นได้ และจะช่วยให้บุคคลเข้าถึงลักษณะของผู้มีทักษะในการทำงาน คือ มีความแม่นยำ ความสัมพันธ์กลมกลืน ความรวดเร็ว และรู้จักใช้วิธีบอกแนะ

กระบวนการเรียนทักษะ (นิรันดร์ แสงสวัสดิ์, 2548)

1. ขั้นเกิดความเข้าใจ (Cognitive Phase)
 - 1.1 ผู้เรียนทำความเข้าใจลักษณะพื้นฐานของทักษะ
 - 1.2 สังเกตวิเคราะห์ลักษณะสำคัญ
 - 1.3 ทดลองทำ
 - 1.4 ได้รับผลป้อนกลับ
2. ขั้นฝึกหัดจนทำได้ (Practice-Fixation Phase)
 - 2.1 ผู้เรียนลองทำหรือฝึกหัดจนทำได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่
 - 2.2 ผู้เรียนยังต้องคอยระวังและใช้ความคิด ความเข้าใจประกอบอยู่

2.3 สังเกตรายละเอียดเพิ่มเติมและแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่

3. **ขั้นทำได้เป็นอัตโนมัติ (Autonomous Phase)** ผู้เรียนทำได้ถูกต้องสมบูรณ์โดยไม่ต้องระมัดระวัง หรือตั้งใจ หรือใช้ความคิด

การสอนทักษะ

การเรียนรู้ทางด้านทักษะมีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก เพราะสามารถเป็นสื่อแสดงความรู้ที่นึกคิดต่างๆ ออกมาเป็นการกระทำ เป็นพฤติกรรมที่สังเกต วัด และประเมินได้ ในการทำงานของบุคคลจำเป็นจะต้องใช้ทักษะอยู่ตลอดเวลาในการแก้ปัญหา ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและพัฒนางานให้ก้าวหน้า ยิ่งสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ความจำเป็นและต้องการในการเรียนทักษะยิ่งทวีขึ้นเป็นลำดับ สำหรับวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มุ่งการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น ดังนั้นการเรียนการสอนทางการพยาบาลย่อมมุ่งให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ(บุญเจลา สุริยวรรณะ, 2533) การสอนทักษะจะเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นด้วย

1. **ขั้นก่อนสอน** ต้องวิเคราะห์ในด้าน เป้าหมาย ผู้เรียน และทักษะ ว่ามีความซับซ้อน ความต่อเนื่อง หรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

2. ขั้นสอน

2.1 จุดมุ่งหมาย แบ่งออกเป็น จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2.2 ลักษณะผู้เรียน ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไป ความพร้อม และทักษะย่อย

2.3 กระบวนการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย เนื้อหา ลำดับขั้นและวิธีการสอน

2.4 การวัดและการประเมินผล เป็นการวัดทักษะย่อยและประเมินจากผลสัมฤทธิ์

ประกอบกับพัฒนาการในการเรียนทักษะ

ขั้นฝึกหัด

1. ต้องคำนึงถึงพื้นฐาน และสภาพร่างกายของผู้เรียน

2. ให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเดี่ยว คู่ หรือกลุ่มตามความเหมาะสม

3. ทักษะที่ไม่ซับซ้อนควรฝึกแบบ Whole Practice ทักษะที่ซับซ้อนควรฝึกแบบ

Part Practice

4. ทักษะย่อยที่สัมพันธ์กันควรฝึกแบบ Whole Practice ไม่ควรแยกฝึก นอกจากทักษะที่ซับซ้อนและสัมพันธ์ ควรฝึกแบบ Progressive-Part Practice

5. การฝึกจะได้ผลดีถ้าให้ผู้เรียนได้มีเวลาหยุดพักเป็นระยะๆ หรือฝึกทักษะย่อยสลับกัน

6. ควรเปิดโอกาสให้ฝึกในสภาพจริงดีกว่าสภาพจำลอง นอกจากทักษะที่เสี่ยงอันตราย

7. ควรให้มีการฝึกทางความคิดควบคู่ไปด้วย จะช่วยให้เรียนรู้ได้เร็ว

8. ควรฝึกต่อไปเรื่อยๆจนถึงขั้นอัตโนมัติ

9. เน้นลักษณะสำคัญของทักษะตั้งแต่ช่วงต้นของการฝึก

10. ทักษะที่อาจจะเป็นอันตรายในการฝึกหัดหรือเรียนรู้ ต้องเคร่งครัดในกฎการรักษา

ความปลอดภัย

การให้ผลป้อนกลับ

1. ต้องให้ผลป้อนกลับควบคู่ไปกับการฝึก
2. ต้องให้ผลป้อนกลับอย่างเต็มที่และต่อเนื่องดีกว่าให้เป็นบางส่วน
3. การให้ผลป้อนกลับทางบวกจำเป็นอย่างยิ่งในการฝึก
4. พยายามให้ผู้เรียนเกิด Intrinsic Feedback
5. อาจจะมีการให้รางวัลเพื่อส่งเสริมการฝึก
6. หลีกเลี่ยงการลงโทษในการฝึก

ขั้นตอนการเกิดทักษะตามทฤษฎีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

จากการศึกษารุ่นต้นของเงื่อนไขการกระทำสิ่งที่เรียกว่า ทักษะ โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-response or S-R theory) ของกานเย (Gagne, 1972 กล่าวถึงในจินตนา ยูนิพันธ์, 2527) มีดังนี้

1.บุคคลต้องเรียนรู้การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ที่จำเป็นสำหรับทักษะมาก่อนเช่น การที่จะไขกุญแจเปิดประตูได้ บุคคลจะต้องจับกุญแจถูกทาง ใส่กุญแจเข้าไปในแม่กุญแจได้ บิดกุญแจถูกทางและผลักประตูเปิดได้เป็นต้น

2.ขั้นตอนของทักษะเบื้องต้นที่เป็นผลมาจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น จะต้องกระทำให้เป็นลำดับอย่างถูกต้อง ดังนั้นการสอนอาจจะเป็นการสาธิตลำดับขั้นที่ถูกต้องแล้ว จึงให้ผู้เรียนเริ่มต้นกระทำหรือผู้สอนอาจใช้คำพูดบอกเล่าให้ทำทันทีทันใดก็ได้

3.ขั้นตอนของการกระทำแต่ละขั้น จะต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตามลำดับ

4.การทำซ้ำเป็นสิ่งจำเป็นมาก ถ้าต้องการให้ทำทักษะนั้นอย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพ

5.ขั้นสุดท้ายของการกระทำจะต้องจบลงด้วยความสำเร็จของการทำทักษะนั้น-พร้อมกับที่ผู้กระทำต้องได้รับแรงเสริมเช่น ประตูเปิดออกได้

6.เมื่อทักษะได้รับการเรียนรู้แล้ว ควรจะมีการเพิ่มพูนทักษะให้ยากและกว้างขวางขึ้นเช่น เทคนิคการไขกุญแจอันหนึ่ง สามารถนำไปประยุกต์ในการเปิดกุญแจอันอื่นที่ยากขึ้นไปอีก

พัฒนาการของการเรียนรู้ด้านทักษะ

พัฒนาการของการเรียนรู้ด้านทักษะตามแนวคิดของซิมสัน (Simson, 1980 กล่าวถึงในจินตนา ยูนิพันธ์, 2527) มีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้

1. การรับรู้(perception) เป็นขั้นเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งในการกระทำกิจกรรมการเคลื่อนไหว การรับรู้เป็นกระบวนการทางสมอง ซึ่งเป็นการรับรู้ตัวเกี่ยวกับวัตถุ คุณภาพ ซึ่งเป็นตัวป้อนหรือความสัมพันธ์โดยอาศัยประสาทสัมผัส ขั้นนี้เป็นขั้นที่จำเป็นแต่ไม่มากพอที่จะทำให้เกิดกิจกรรมทางทักษะ เป็นขั้นพื้นฐานของวงจรที่เกี่ยวกับสถานการณ์ การแปลผลการกระทำซึ่งนำไปสู่กิจกรรมทางทักษะการรับรู้ที่จัดอยู่ในจำพวกนี้ จะแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อยๆซึ่งประกอบด้วย

1.1 การเร้าความรู้สึก(Sensory stimulation) เป็นการกระตุ้นของสิ่งเร้าต่อประสาทความรู้สึกหนึ่งอย่างหรือมากกว่าหนึ่งอย่างซึ่งได้แก่ ทางหู ทางตา ทางมือ ทางลิ้น ทางการดมกลิ่นและทางกล้ามเนื้อ ซึ่งเป็นความรู้สึกจากกิจกรรมของเครื่องรับที่อยู่ในกล้ามเนื้อ เอ็น และข้อต่อ ตัวอย่างจุดมุ่งหมาย ในขณะนี้นักศึกษาพยาบาลกำลังจะเปลี่ยนขวดน้ำเกลือซึ่งฉีดเข้าร่างกายเด็กทางหลอดเลือดดำ พยาบาลไวต่อการรับรู้ทางตา โดยสังเกตระดับน้ำเกลือที่เหลือในขวดและในสายยาง ไวต่อการรับรู้ความต้องการการประคับประคองด้านจิตใจของเด็ก ไวต่อความต้องการข้อมูลของบิดาและมารดาของเด็ก

1.2 การเลือกตัวแนะ(Cue selection) เป็นการตัดสินใจของบุคคลที่จะเลือกว่าตัวแนะอะไรที่ผู้เรียนจะสนองตอบ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องบางอย่างในการปฏิบัติงาน ตัวชี้แนะอาจจะมีตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้ การเลือกตัวแนะนี้อาจเกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่ม ตัวแนะตามประสบการณ์ที่ผ่านมาและตามความรู้ ตัวแนะที่สอดคล้องกับประสบการณ์ จะได้รับการเลือกเพื่อชี้แนะการกระทำ ตัวแนะที่ไม่สอดคล้องจะได้รับการละเลยหรือทิ้งไป ตัวอย่างจุดมุ่งหมาย การระลึกว่าระดับน้ำในขวดต่ำลงเพียงใด พยาบาลจะต้องดำเนินการเปลี่ยน ระดับน้ำเกลือในขวดเป็นตัวชี้แนะที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ในกรณีนี้พยาบาลจะไม่ได้มุ่งความสนใจไปที่ตัวแนะอื่น เช่นอัตราการไหลของน้ำเกลือ

1.3 การแปลความ(Translation) ซึ่งการรับรู้ขั้นต่ำสุดนี้มีสถานะเท่ากับการรับ(Receiving Attending) เกี่ยวข้องกับการรับรู้ต่อการเริ่มปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมอง เป็นการมีภาพพจน์หรือการย้อนรำลึกถึงบางอย่างของการมีความคิด อันเป็นผลของตัวแนะที่ได้รับการแปล อาจเกี่ยวข้องกับความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ซึ่งจำเป็นในการแก้ปัญหา โดยอาศัยการรับรู้ความสัมพันธ์ที่จำเป็นต่อการได้คำตอบ การแปลความรู้สึกเป็นอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในระดับนี้ การแปลนี้เป็นส่วนที่มีลักษณะต่อเนื่อง อยู่ในกิจกรรมทางทักษะที่จะลงมือปฏิบัติ ตัวอย่างจุดมุ่งหมาย การรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเปลี่ยนขวดน้ำเกลือในเวลาอันรวดเร็วเมื่อระดับน้ำต่ำลงเกือบถึงคอขวด การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมตอบสนองซึ่งอาจเกิดจากความกลัวของเด็ก

2. ความพร้อม (Readiness or set) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีการพัฒนาด้านสมอง ร่างกาย และอารมณ์ พร้อมที่จะกระทำกิจกรรมทักษะนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ขั้นความพร้อมนี้

หมายถึง การที่ผู้เรียนมีมโนภาพว่าตนเองเริ่มต้นกระทำกิจกรรมทักษะนั้นๆ มีความสามารถทาง
 สรีรวิทยาในการกระทำทักษะนั้นจนสำเร็จประกอบกับมีจิตใจที่พร้อมจะลงมือกระทำ

2.1 ความพร้อมทางสมอง เป็นความพร้อมในเชิงความคิด ที่จะกระทำกิจกรรม
 ทางทักษะบางอย่าง ความพร้อมทางสมองเป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อน และเกี่ยวข้องกับระดับของการ
 รับรู้ และการจัดจำพวดย่อยๆ การจำแนกที่ใช้การตัดสินใจตามความแตกต่างเป็นตัวอย่างหนึ่งของ
 ความพร้อมทางสมอง ตัวอย่างเช่น อธิบายเรื่องขวดน้ำเกลือเป็นขั้นตอนได้

2.2 ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึงความพร้อมเกี่ยวกับการปรับสภาพร่างกาย
 ซึ่งจำเป็นสำหรับการกระทำกิจกรรมทางทักษะบางอย่าง ความพร้อมทางร่างกาย เกี่ยวข้องกับ
 ความพร้อมด้านเครื่องรับนั่นคือ การรับรู้ความรู้สึก หรือการมุ่งไปยังความตั้งใจของประสาทสัมผัส
 และท่าทางที่จำเป็นหรือการจัดท่าทางตำแหน่งของร่างกาย ตัวอย่างเช่น จัดตำแหน่งมือและ
 ท่าทางเพื่อเตรียมเปลี่ยนขวดน้ำเกลือ

2.3 ความพร้อมทางอารมณ์ หมายถึง ความพร้อมในรูปของความรู้สึก ความ
 พึงปรารถนาในการปฏิบัติกิจกรรมทางทักษะนั้นๆ นั่นคือ มีความตั้งใจตบสนอง ตัวอย่างเช่น รู้สึก
 ต้องการจะเปลี่ยนขวดน้ำเกลือ มีความปรารถนาจะปลดปล่อยเด็ก

3. การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (Guided Response) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นเริ่มแรกในการ
 พัฒนาทักษะ ในช่วงนี้จะเน้นที่ความสามารถซึ่งเป็นส่วนสำคัญของทักษะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การ
 ตอบสนองตามแนวทางนี้เป็นการแสดงออกของผู้เรียนภายใต้การแนะนำของผู้สอนซึ่งผู้เรียนจะ
 เห็นแบบที่ผู้สอนแสดงให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือมีเกณฑ์ที่ต้องการเปรียบเทียบกับผลปฏิบัติงานของ
 เขาอยู่แล้ว สิ่งที่คุณเรียนจะต้องมีมาก่อนที่จะถึงขั้นนี้ คือความพร้อมที่จะตอบสนองในรูปของการ
 พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมภายนอกออกมา และทางเลือกที่จะตอบสนองอย่างเหมาะสม การเลือก
 การตอบสนองอาจได้รับการให้คำจำกัดความว่า เป็นการตัดสินใจการตอบสนองว่าอะไรที่ต้องการ
 เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่ต้องมีมาก่อนปฏิบัติงาน การตอบสนองตามแนวทางที่ให้นี้
 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.1 การเลียนแบบ เป็นการตอบสนองโดยตรงตามการรับรู้ของบุคคลที่กระทำการ
 นั้นๆ หลังจากที่คุณเรียนได้เห็นการกระทำกิจกรรมทางทักษะนั้น ผู้เรียนจะเลียนแบบกิจกรรมนั้น ใน
 ขั้นแรกก็จะมี การเลียนแบบในใจ ผู้เรียนจะจำขั้นตอนและวิธีการที่ตนรับรู้ไว้ ตัวอย่างเช่น เปลี่ยน
 ขวดน้ำเกลือตามที่ครูผู้สอนแสดงให้ดูได้

3.2 การลองผิดลองถูก เป็นความพยายามของผู้เรียนที่จะตอบสนองกิจกรรมทาง
 ทักษะต่างๆซึ่งจะเป็นการทดลองกระทำ อาจจะมีผิดบ้างถูกบ้าง เป็นเพียงขั้นการทำงานเสร็จ
 เท่านั้น ผู้เรียนยังทำกิจกรรมทางทักษะนั้นๆ ยังไม่คล่องแคล่วขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง
 ระบบประสาทและระบบกล้ามเนื้อ จึงทำให้การปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ เป็นไปอย่างไม่ถูกต้องและ

ไม่สมบูรณ์มากนักแต่ผู้เรียนจะเริ่มทำให้คล่องแคล่วขึ้น และจะสามารถทำกิจกรรมทางทักษะนั้นด้วยตนเอง โดยมีคำแนะนำอยู่หรือมีผู้แนะนำก็ได้ ตัวอย่างเช่น เปลี่ยนขวดน้ำเกลือด้วยตนเองได้ วัดความดันโลหิตของผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

4. กลไก(Mechanism) หมายถึง การตอบสนองที่เกิดการเรียนรู้จนกลายเป็นนิสัย ผู้เรียนได้ผ่านการฝึกฝนแบบลองผิดลองถูกในการกระทำกิจกรรมทางทักษะด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีแบบอย่างหรือคู่มือหรือมีการแนะนำมาแล้ว การพัฒนาทักษะในระดับนี้ผู้เรียนจะมีความเชื่อมั่นและมีความชำนาญมากพอที่จะปฏิบัติงานนั้นๆ กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ละสมไว้ ซึ่งสามารถจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและข้อเรียกร้องของสถานการณ์ ซึ่งต้องการการตอบสนองอย่างเหมาะสม การตอบสนองอาจจะซับซ้อนกว่าระดับที่ผ่านมา และอาจเกี่ยวข้องกับรูปแบบบางอย่างที่ใช้ในการกระทำกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนี้ในระดับผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมทักษะ ซึ่งแสดงว่าทักษะย่อยๆ ที่ปฏิบัติมีการประสานงานกันอย่างกลมกลืน และเป็นไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็น และภายในเวลาอันรวดเร็วอีกด้วย

5. การตอบสนองภายนอกที่ซับซ้อน (Complex overt response) หมายถึง ระดับพัฒนาของทักษะที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมทักษะนั้นๆได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว รวดเร็ว ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นรูปแบบการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อที่ราบรื่น ประสานกันอย่างต่อเนื่อง ใช้กำลังงานน้อยที่สุด ประหยัดเวลามากที่สุด การปฏิบัติกิจกรรมทักษะนี้เป็นไปอย่างปราศจากความลังเล จนกระทั่งเป็นการปฏิบัติที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติ ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อยดังนี้

5.1 การตัดสินใจกระทำได้อย่างทันทีทันใด เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมทักษะอย่างปราศจากความลังเลใจ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนรู้จักขั้นตอนต่างๆที่จำเป็น และสามารถทำให้สำเร็จได้ การกระทำนี้มีลักษณะซับซ้อนตามธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เปลี่ยนขวดน้ำเกลือได้อย่างชำนาญ ถูกต้องตามหลักการและทำได้อย่างทันทีทันใด เมื่อมีความต้องการเกิดขึ้น

5.2 การกระทำโดยอัตโนมัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงาน ซึ่งต้องอาศัยการประสานงานของสมองและการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ตัวอย่างเช่น การผสมผสานการวัดความดันโลหิตของผู้ป่วยในแผนการพยาบาลของผู้ป่วยที่รับผิดชอบ การปลอบโยนเด็กทุกครั้งเมื่อปฏิบัติพยาบาล

6. การดัดแปลงให้เหมาะสม(Adaptation) หมายถึง การเปลี่ยนกิจกรรมทางทักษะเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในสภาพการณ์แก้ปัญหาแบบใหม่ที่ต้องการ การตอบสนองทางร่างกาย ตัวอย่างเช่น ปรับปรุงวิธีการเปลี่ยนขวดน้ำเกลือแบบต่างๆได้ การวัดความดันโลหิตของผู้ป่วยที่มีสภาพทางกายวิภาคแตกต่างออกไป และวัยแตกต่างกันออกไปได้

7. การริเริ่ม(Origination) เป็นการสร้างกิจกรรมทางทักษะแบบใหม่หรือใช้วิธีใหม่ในการวัดกระทำกับวัสดุต่างๆ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของความเข้าใจ ความสามารถและทักษะที่ได้รับจากการพัฒนาทางทักษะอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น คิดค้นเทคนิควิธีการเปลี่ยนขวดน้ำเกลือที่ใช้เวลาสั้นขึ้น คิดค้นวิธีวัดความดันโลหิตของผู้ป่วยที่อ้วนมาก

1.4 ทักษะทางการพยาบาล

ทักษะ(skill) ที่จำเป็นสำหรับการใช้กระบวนการพยาบาลประกอบด้วยทักษะหลายด้าน (สมจิต หนูเจริญกุล, 2544) ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ(Critical thinking skill) เป็นกระบวนการคิดที่มีอิทธิพลต่อการพิจารณาและการตัดสินใจในทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล ทักษะการตัดสินใจทางคลินิก(Clinical judgement skill) เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ซับซ้อนซึ่งใช้ในการตัดสินใจเพื่อให้ได้ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลและวิธีการบำบัดที่เหมาะสมของการตัดสินใจที่ต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวินิจฉัยปัญหา การเลือกวิธีการบำบัด ตลอดจนการจัดการทางการพยาบาลต่างๆ ทักษะด้านการปฏิบัติ (Psychomotor skill) เป็นทักษะด้านเทคนิคและวิธีการเฉพาะที่ช่วยให้พยาบาลสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างแผนการพยาบาล นำแผนไปปฏิบัติ และประเมินผลได้เช่น ทักษะในการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจร่างกาย การปฏิบัติหัตถการ ต่างๆ เป็นต้น และทักษะในเรื่องระหว่างบุคคล(Interpersonal skill) เป็นสิ่งที่จำเป็นมากเนื่องจากกระบวนการพยาบาลเกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พยาบาลจึงควรมีทักษะด้านการสื่อสารที่พัฒนาแล้วระดับหนึ่งซึ่งจะช่วยให้สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ใช้บริการ สามารถเข้าถึงปัญหาแท้จริงของผู้ใช้บริการ

แนวคิดการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลของเบนเนอร์(Benner P, 1984 อ้างถึงใน กนกนุช ชื่นเลิศสกุลและคณะ, 2541) ความเชี่ยวชาญนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ ความรู้ทางคลินิกจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของการทำงาน เบนเนอร์ได้จำแนกกระบวนการสะสมและพัฒนาทักษะความสามารถของพยาบาลทางคลินิก ออกเป็น 5 ระดับ จากน้อยไปหามากได้แก่

ระดับที่ 1 Notive เป็นระยะที่พยาบาลยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะปฏิบัติ พยาบาลในระยะนี้จะทำงานโดยยึดกฎเกณฑ์ต่างๆอย่างเคร่งครัด ไม่มีการยืดหยุ่น มักจะพบว่ากฎเกณฑ์ที่ยึดถืออยู่นั้นไม่สามารถช่วยให้งานประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะไม่ได้ให้รายละเอียดหรือบอกทุกอย่างที่ต้องทำในสถานการณ์จริง

ระดับที่ 2 Advanced Beginner เป็นระยะที่เริ่มทำงานในระดับที่เริ่มยอมรับได้ในระดับต้น สามารถเผชิญกับสถานการณ์จริงที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว โดยใช้หลักการกว้างๆเป็นแนวทางในการประเมินสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมเป็นรายกรณี แต่ยังคงต้องยึดหลักการและ

กฎเกณฑ์ต่างๆ มีความต้องการการชี้แนะ ความช่วยเหลือ และการสนับสนุนเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะไรควรทำก่อน หลัง จึงยังมีได้ให้ความสนใจกับความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง

ระดับที่ 3 Competent เป็นระยะที่พยาบาลมีประสบการณ์ในงานที่ทำเป็นประจำเป็นเวลา 2-3 ปี จึงสามารถปฏิบัติด้วยความตระหนักรู้ หรือมองเห็นเป้าหมายการปฏิบัติงานในระยะยาว มีการคิดไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรให้ความสำคัญ สิ่งใดที่สามารถจะละเว้นได้ และสามารถวิเคราะห์แก้ไขปัญหาและเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า พยาบาลในระยะนี้มักจะรู้สึกว่าคุณมีความรู้มาก แต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีความรู้ไม่มากนัก

ระดับที่ 4 Proficient เป็นระยะที่พยาบาลมีประสบการณ์เป็นเวลานาน 3-5 ปี สามารถมองสถานการณ์ในภาพรวมมากกว่าการมองอยู่ที่ด้านใดด้านหนึ่ง มีหลักการในการปฏิบัติโดยใช้ทั้งการรับรู้สถานการณ์ปัจจุบันและการรับรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ตระหนักในคุณค่าของประสบการณ์ เป้าหมายระยะยาว และเห็นว่าทฤษฎีเป็นเพียงหลักการที่เหมาะสมสำหรับใช้สอนผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างปลอดภัยเท่านั้น แต่ไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายสถานการณ์จริงที่ซับซ้อนหรือละเอียดลึกซึ้ง พยาบาลที่พัฒนาความสามารถถึงขั้นนี้จะมีการสร้างองค์ความรู้แบบอุปมา ค้นพบความรู้ใหม่ที่ยังไม่เคยทราบมาก่อน สามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วยได้ล่วงหน้า ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสัญญาณชีพด้วยการวินิจฉัยอาการเตือน

ระดับที่ 5 Expert เป็นระยะที่พยาบาลมีประสบการณ์มากมีความเข้าใจในแต่ละสถานการณ์อย่างลึกซึ้ง สามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้อง ไม่มีผิดพลาดหรือคลุมเครือ เป็นระยะที่ไม่ยึดติดกับหลักการกฎเกณฑ์ต่างๆ แต่เป็นการใช้ความรู้สึก การคาดเดาที่เกิดจากประสบการณ์และทักษะการวิเคราะห์ปัญหาในระดับสูง โดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นโดยตรงมาก่อน การประเมินความเชี่ยวชาญในระดับนี้จึงต้องใช้การประเมินเชิงคุณภาพร่วมด้วย

การฝึกภาคปฏิบัติ

การศึกษาวิชาสูติศาสตร์แบ่งออกเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งตามหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับนักศึกษาพยาบาลทุกคนต้องฝึกปฏิบัติงานทางการพยาบาล ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ (พย. 1322) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และสามารถปฏิบัติการพยาบาลทางด้านสูติศาสตร์ได้เมื่อจบการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพ

ลักษณะวิชา ฝึกปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมบนพื้นฐานทฤษฎีการดูแลด้วยความเอื้ออาทรสำหรับมารดา ทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ฝึกวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะสุขภาพ ประเมินและดูแลภาวะ

สุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันปัญหาสุขภาพ สร้างสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา ทารก และครอบครัว ให้การพยาบาลมารดา ทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะ หลังคลอด โดยคำนึงถึงสิทธิผู้ใช้บริการ หลักจริยธรรม และกฎหมายวิชาชีพ เลือกใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพบุคคล ครอบครัวในการดูแลตนเอง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เมื่อเรียนจบวิชานี้ นักเรียนสามารถ

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพของมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดได้
2. ฝึกประเมินภาวะสุขภาพของมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดได้
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพแก่มารดา และทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดปกติได้
4. ทำคลอดปกติ ตัดและซ่อมแซมฝีเย็บได้
5. ใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพแก่มารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดปกติบนพื้นฐานทฤษฎีการดูแลด้วยความเอื้ออาทรโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน หลักจริยธรรม และกฎหมายวิชาชีพ
6. เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดปกติได้
7. สร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา ทารกและครอบครัวในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัวได้
8. เสริมสร้างศักยภาพในการดูแลตนเองของมารดาตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอดรวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัวได้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้เฉพาะหน่วยงานห้องคลอด

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพของมารดาและทารกในระยะคลอดได้
2. ฝึกประเมินภาวะสุขภาพของมารดาและทารกในระยะคลอดได้
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพแก่และทารกในระยะคลอดได้
4. ทำคลอดปกติ ตัดและซ่อมแซมฝีเย็บได้
5. ใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพแก่มารดาและทารกในระยะคลอดบนพื้นฐานทฤษฎีการดูแลด้วยความเอื้ออาทรโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน หลักจริยธรรม และกฎหมายวิชาชีพ

6. เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพมารดาและทารกในระยะคลอดได้

7. สร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา ทารกและครอบครัวในระยะคลอดได้

8. เสริมสร้างศักยภาพในการดูแลตนเองของมารดาตั้งครรภ์ ระยะคลอด รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัวได้

9. จัดทำสมุดสะสมความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในห้องคลอดอย่างต่อเนื่อง
การจัดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ประเมินภาวะสุขภาพของมารดาและทารกในระยะคลอด

2. วิเคราะห์และวางแผนการพยาบาลมารดาและทารกในระยะคลอดในผู้คลอดที่ได้รับการ

การมอบหมาย

3. ปฏิบัติการพยาบาลมารดาและทารกในระยะคลอด

4. จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหาสุขภาพมารดาและทารก

5. ปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก

6. บันทึกสิ่งที่เรียนรู้ในหน่วยงานห้องคลอดในรูปแบบของสมุดสะสมงานเชิงวิชาการ
การปฏิบัติงานของนักศึกษา

1. สัปดาห์แรกของการปฏิบัติงานจัดเป็นสัปดาห์ปฐมนิเทศ ไม่มีเวรบาย เริ่มขึ้นเวรเข้า
บาย ในสัปดาห์ที่ 2-4

2. วันศุกร์สัปดาห์ที่ 3 และวันพฤหัสบดีสัปดาห์ที่ 4 เวลา 13.00-16.00น. ของการ
ปฏิบัติงานจัดเป็นวันสัมมนากรณีศึกษาและทดสอบความรู้หลังการปฏิบัติงาน

3. จัดให้นักศึกษาขึ้นเวรเข้า 13 คน ละเวรบายเวรละ 4 คน โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2
ทีม ได้แก่ ทีม 1 ประกอบด้วย ห้องรับใหม่และห้องรอกคลอด ทีม 2 ประกอบด้วยห้องคลอดและ
ห้องเด็ก

4. นักศึกษาทุกคนต้องผ่านประสบการณ์การรับใหม่ การตรวจทางช่องคลอด การ
พยาบาลระยะที่หนึ่งของการคลอด การพยาบาลระยะที่ 2 ของการคลอด การพยาบาล 2 ชั่วโมง
หลังคลอด การรับทารกแรกเกิดและการพยาบาลระยะที่ 2 ชั่วโมงแรกคลอด การตรวจและวัดรก
อย่างน้อยคนละ 3 ครั้ง ตัดฝีเย็บและซ่อมแซมฝีเย็บอย่างน้อยคนละ 1 ครั้ง ทำคลอดปกติอย่าง
น้อยคนละ 2 ครั้ง และประเมินการหดตัวของมดลูกอย่างน้อยคนละ 5 ครั้ง โดยนักศึกษาทุกคน
ต้องเก็บประสบการณ์ให้ครบตามกำหนดจึงจะผ่านจุดประสงค์การฝึกภาคปฏิบัติ ถ้าไม่เก็บ
ประสบการณ์ให้ครบในช่วงปฏิบัติงานต้องเก็บประสบการณ์นอกเวลาการฝึกปฏิบัติงาน โดยต้อง
เก็บให้เสร็จสิ้นภายในภาคการศึกษานี้ คณะกรรมการเก็บประสบการณ์จะประเมินคะแนน ณ วันที่

รวบรวมประสบการณ์ส่ง โดยประเมินจากจำนวนประสบการณ์ที่กำหนด พิจารณาตามอัตราส่วนของประสบการณ์ที่เก็บได้

5. การตรวจทางช่องคลอดจะต้องมีผู้สังเกตทุกครั้ง

6. การทำคลอดปกติ การตัดและซ่อมแซมฝีเย็บจะต้องเย็บ case อย่างน้อยวันละครั้ง จนกว่าผู้คลอดจะกลับบ้านและเขียนรายงานการเย็บ case ในใบบันทึกการเย็บ และให้พยาบาลเวรเซ็นชื่อกำกับทุกครั้ง

7. การส่งรายงานการคลอด ให้ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ 1 ฉบับ สำหรับการเก็บคะแนน ส่วน case คลอดรายอื่นๆ ให้เขียนข้อมูลในแบบฟอร์มบันทึกประสบการณ์ แบบประเมินทักษะ การทำคลอดและรายงานการเย็บ case รวมเป็นชุดเดียวกันเพื่อนำส่งอาจารย์

การกำหนดประสบการณ์

1.การรับใหม่ผู้คลอด	3 ราย
2.การตรวจทางช่องคลอด	3 ราย
3.การพยาบาลระยะที่หนึ่งของการคลอด	3 ราย
4.การพยาบาลระยะที่สองของการคลอด	3 ราย
5.การตรวจและวัดรก	3 ราย
6.การพยาบาล 2 ชั่วโมงหลังคลอด	3 ราย
7.การรับทารกแรกเกิดและการพยาบาล 2 ชั่วโมงแรกคลอด	3 ราย
8.ทักษะการประเมินการหดตัวของมดลูก	5 ราย
9.การทำคลอดปกติอย่างน้อย	2 ราย
10.ตัดฝีเย็บอย่างน้อย	1 ครั้ง
11.ซ่อมแซมฝีเย็บอย่างน้อย	1 ครั้ง

ตารางที่ 2.1 แสดงการปฏิบัติงานที่หน่วยงานห้องคลอด

เวร		กิจกรรม
เช้า	บ่าย	
7.00 -7.30	15.00-15.30	ชั้นปฏิบัติงานและเซ็นชื่อ
7.30-8.00		ศึกษาข้อมูลผู้คลอด ประเมินสภาพ และความก้าวหน้าของการคลอด
8.00-8.30	16.00-16.20	รับส่งเวร
8.30-9.00	16.20-16.40	Pre-conference
9.00-14.30	16.40-23.45	ฝึกปฏิบัติการพยาบาล
14.30-15.30		Post-conference
15.30-16.00	23.30-24.00	สรุปและบันทึกรายงานอาการเตรียมส่งเวร
16.00-16.30	24.00-00.20	รับ-ส่งเวร เซ็นชื่อลงเวร

ตอนที่ 2 การพัฒนานักศึกษาพยาบาล

ในตอนนี้อยู่จะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความหมายของการพัฒนานักศึกษา เป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาพยาบาล และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาล

2.1 ความหมาย

การพัฒนานักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ส่วนใหญ่ได้มุ่งพัฒนานักศึกษาทางด้านศีลธรรมและความรู้ด้านวิชาการ ซึ่งในสมัยนั้นความหมายของการพัฒนานักศึกษา หมายถึง ความพยายามใดๆ ที่ทำให้นักศึกษามีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ซึ่งมีความหมายดั้งเดิม ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 สถานการณ์ศึกษาอเมริกันได้กำหนดปรัชญาการศึกษานักศึกษาขึ้นเรียกว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการนักศึกษา ซึ่งได้เน้นการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในทุกๆด้าน โดยกระบวนการทางการศึกษาต่อมาภายหลังปี ค.ศ.1972 การพัฒนานักศึกษาโดยกระบวนการทางจิตวิทยาได้รับความนิยมมากขึ้น จึงทำให้ความหมายของการพัฒนานักศึกษาเปลี่ยนไปจากเดิม นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนานักศึกษาไว้ดังนี้

คิงและฟิลด์ (King and Fields, 1980) กล่าวว่า การพัฒนานักศึกษาเป็นด้านหนึ่งของกระบวนการพัฒนามนุษย์ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การพัฒนานักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

มิลเลอร์และวิลสัน (Miller and Winston, 1991) กล่าวว่า การพัฒนานักศึกษาคือ พื้นฐานทางด้านทฤษฎี และทางด้านปรัชญาที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนานักศึกษา เป็นการประยุกต์เอาหลักการในการพัฒนามนุษย์มาใช้พัฒนานักศึกษา

อำภา กันทะเบ็ง (2546) การพัฒนานักศึกษา หมายถึง ความพยายามใดๆ ของ สถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์

2.2 เป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาพยาบาล

คุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลไทยในทศวรรษหน้า (อำภา กันทะเบ็ง, 2546) มีดังนี้

1. ด้านความสามารถพื้นฐาน (Basic Professional Skill) ประกอบด้วยมีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสอนด้านสุขภาพ มีสมรรถนะในการสื่อสารและมนุษย์สัมพันธ์ และมีทักษะในการทำงานกับชุมชน

2. ด้านความสามารถทางวิชาชีพ (Professional Commitment) ประกอบด้วย การพึ่งตนเอง มีจิตใจเน้นการให้บริการ มีคุณธรรมและจริยธรรม เข้าใจวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น เข้าใจสิทธิมนุษยชน มีจิตใจดีและประพฤติดี

3. ด้านสมรรถนะที่เป็นสากล (Nationalized and Internationalized Competencies) มีสมรรถนะที่เป็นสากลทางด้านภาษา เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้รักษาสิ่งแวดล้อม

4. ด้านการคิดวิจารณ์ญาณและทักษะการเรียนรู้ (Critical Thinking and Inquiry Skill) ต้องมีวิจารณ์ญาณในการเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

5. ด้านการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (Application of Nursing and Related Theories) โดยมีความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ มีความสามารถเชิงเศรษฐศาสตร์พยาบาลและการกฎหมาย รวมทั้งการที่มีการแสดงออกที่เหมาะสมด้วย

สถาบันพระบรมราชชนก พ.ศ. 2545 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาล ดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ
2. มีทักษะการสื่อสาร
3. มีคุณธรรมจริยธรรม
4. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
5. เป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลง
6. มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
7. สามารถบูรณาการความรู้ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นๆ ไปใช้ปฏิบัติงานในระบบ

สุขภาพ

8. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในภาวะสุขภาพดี เจ็บป่วย จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

9. สามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถดูแลและพึ่งตนเองได้ เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

10. เป็นสมาชิกที่ดีของวิชาชีพ

11. เป็นพลเมืองดี

12. ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล

การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานทางการพยาบาล ประกอบด้วยเป้าหมาย และกลุ่มปัจจัยดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ 1 การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยดังนี้

ปัจจัยที่ 1 แรงจูงใจ(Motivation)

การแสดงพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ล้วนมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจเป็นสำคัญ และแรงจูงใจอย่างเดียวกันยังทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมแตกต่างกันได้ดีด้วย เช่นทำไมบางคนจึงขยันเรียน แต่บางคนก็เกียจ ทั้งๆที่ต้องการสอบได้คะแนนดีทั้งคู่ เป็นต้น การศึกษาเรื่องแรงจูงใจจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ดีขึ้น

การจูงใจ แบ่งตามลักษณะของการแสดงออกตามพฤติกรรม ได้ 2 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ความต้องการเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความสนุกและชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้ อยากรูเห็น ความสนใจ ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น

2. แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น สิ่งของหรือเกียรติยศ เงินเดือน ปริญญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล คำชมเชย การแข่งขัน การติเตียน ทำให้บุคคลมองเห็นเป้าหมาย จึงเร้าให้บุคคลเกิดความต้องการ และแสดงพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมายนั้น

แรงจูงใจสามารถแบ่งตามที่มาของแรงจูงใจได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจทางสรีระ (physiological motivation) การจูงใจเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมด เพื่อให้บุคคลมีชีวิต เป็นความต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ต้องการน้ำ อาหาร พักผ่อน และปราศจากโรค เป็นต้น เราสามารถวัดระดับความ

ต้องการทางสรีระได้ จากการสังเกตพฤติกรรมและการกระทำของเรา คือ จากความมากน้อยของการกระทำ การเลือกกระทำ การตอบสนองต่อสิ่งที่มาขัดขวาง

2. แรงจูงใจทางจิตวิทยา (psychological motivation) มีความสำคัญน้อยกว่าแรงจูงใจทางสรีระวิทยา เพราะจำเป็นในการดำรงชีวิตน้อยกว่า แต่จะช่วยคนเราด้านจิตใจ ทำให้มีสุขภาพจิตดีและสดชื่น แรงจูงใจประเภทนี้ได้แก่ ความอยากรู้ อยากเห็นและการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรักและความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น

3. แรงจูงใจทางสังคม (social motivation) แรงจูงใจนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล และเป้าหมายของแรงจูงใจชนิดนี้ มีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อเรา ตัวอย่างของแรงจูงใจทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเราได้แก่

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (affiliative motives) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับ ของบุคคลอื่น ต้องการความเอาใจใส่ ความรักจากผู้อื่น เป็นต้น

3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motives) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งได้รับการส่งเสริมมาตั้งแต่วัยเด็ก

3.3 แรงจูงใจต่อความนับถือตนเอง (self-esteem) ที่บุคคลปรารถนาเป็นที่ยอมรับในสังคม มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ รู้จักของคนทั่วไป ต้องการได้รับการยกย่องจากสังคมซึ่งนำมาสู่ความรู้สึกนับถือตนเอง

จากการลำดับขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ มุลลี(Mouley G.J.), คลอสไมเออร์และกู๊ดวิน(Klausmier and Goodwin) และกาเย่ (Gagne) พบว่าขั้นแรกของการเกิดกระบวนการเรียนรู้ คือ แรงจูงใจ

ปัจจัยที่ 2 การเชื่อมโยง(Link to practice)

การถ่ายโยงการเรียนรู้หมายถึง การที่บุคคลได้เรียนรู้อย่างหนึ่งมาก่อนซึ่งความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้มา มีผลต่อการเรียนรู้ใหม่ หรือการกระทำกิจกรรมใหม่ กล่าวคือ อาจมีผลในทางบวก คือ การเรียนรู้เดิม ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ ให้สะดวกรวดเร็วหรือส่งผลในทางลบ หรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้ใหม่ ทำให้การเรียนรู้ใหม่ล่าช้ายากขึ้น เป็นต้น

หลักการถ่ายโยงการเรียนรู้

จากการค้นคว้าทดลอง โดยนักจิตวิทยาที่กล่าวมา เช่น ธอร์นไดค์ จัดต์ และนักจิตวิทยา กลุ่มเกสตัลท์ มีข้อสรุปที่เหมือนกัน คือ การถ่ายโยงการเรียนรู้ต้องอาศัยสถานการณ์และองค์ประกอบหลายอย่าง จึงจะทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ และการถ่ายโยงการเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติหรือตามธรรมชาติ แต่จะต้องมีองค์ประกอบหรือหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยความคล้ายคลึง การถ่ายโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นและมีมากขึ้น หากสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งสองสถานการณ์ มีความคล้ายคลึงกัน การเรียนรู้เดิมจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ให้ดีขึ้น สะดวก ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะความคล้ายคลึงนี้อาจจะมีในด้านเนื้อหา วิธีการ หลักการก็ได้ ตัวอย่างเช่น การเรียนวิชาคณิตศาสตร์มาก่อน จะช่วยให้การเรียนวิชาฟิสิกส์ดีขึ้น หรือการจัดกิจกรรมสภาพภายในห้องเรียนให้คล้ายคลึงกับสภาพที่นักเรียนจะไปพบนอกห้องเรียน เช่น การเล่นเกม การพูดต่อหน้าในที่สาธารณะ การจัดสถานการณ์จำลอง การเลือกตั้งเป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความคล้ายในเนื้อหา วิธีการ และทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้

2. การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยการสรุปความ การถ่ายโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ หากสถานการณ์การเรียนรู้เดิมทำให้ผู้เรียนเข้าใจแจ่มแจ้ง จนสามารถสรุปเป็นหลักเกณฑ์ หลักการ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนรู้ใหม่ได้ ดังตัวอย่างการทดลองเรื่องการหักเหของแสง ที่จัดได้ทดลองกับเด็กเกรด 5 และ 6 พบว่า กลุ่มเด็กที่ได้เรียนรู้เรื่องการหักเหของแสงมาก่อนสามารถทำคะแนนได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนมาก่อน ทำให้สามารถยิงเป้าและทำคะแนนได้ดี

3. การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยความสัมพันธ์ การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยความสัมพันธ์จะเกิดขึ้น หากสถานการณ์การเรียนรู้เดิมมีกระสวนหรือรูปแบบ ก็จะนำเอากระสวนเดิมมาเทียบเคียงกับกระสวนใหม่ ใช้กระสวนแห่งความสัมพันธ์เป็นเครื่องช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ เช่น จากการทดลองของลิงสอยกล้วย ลิงสุลต่านสามารถแก้ปัญหาได้ โดยการใช้กระสวนเดิมที่เคยแก้ปัญหาเมื่ออาศัยอยู่บนเกาะมาใช้เทียบเคียงกับสถานการณ์ใหม่ และสามารถแก้ปัญหาใหม่ได้ แสดงว่าการถ่ายโยงการเรียนรู้เกิดขึ้น โดยความสัมพันธ์ของกระสวนในการเรียนรู้เก่าและการเรียนรู้ใหม่

4. การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยทางทัศนคติและอุดมคติ การถ่ายโยงการเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการมีทัศนคติและอุดมคติที่ดีและมั่นคง เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้การทำงานอย่างอื่นเป็นระเบียบไปด้วย

ปัจจัยที่ 3 ทักษะ(Skill)

ทักษะต่างๆที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในสาขาอาชีพใดก็ตาม จะมีลักษณะบางประการที่คล้ายกันคือ จะต้องมีการเรียนรู้ มีการฝึกหัด มีการจัดระบบแบบแผนของพฤติกรรม มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการต่างๆทางร่างกาย ทางสติปัญญา และมีการทำงานอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอน สำหรับทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของพยาบาล (Schwerian, 1978 และ Hamiton and Kiefer, 1986 อ้างใน บุญเจลา สุริยวรรณ, 2533) ได้แก่

1. ทักษะทางการพยาบาลแบบองค์รวม

เนื่องจากเป้าหมายในการให้การพยาบาลปัจจุบัน ที่ไม่สามารถแบ่งแยกการดูแลผู้ป่วย ออกเป็นส่วนๆ ได้ การพยาบาลที่ให้อาจเป็นการพยาบาลที่มองคนทั้งคนอย่างผสมผสานของ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ วิญญาณ สิ่งแวดล้อม และสังคมที่เป็นอยู่ ดังนั้นการให้การพยาบาลผู้ป่วย จึงไม่ใช่เป็นเพียงความช่วยเหลือในหนทางที่จะนำไปสู่ให้ได้มาตรฐานเท่านั้น แต่เนื่องจากผู้ป่วยมี ความแตกต่างกันในหลายๆอย่างในตัวบุคคล โดยเฉพาะด้านความรู้สึกนึกคิด บางคนจะรู้สึก ว่า เริ่มเจ็บป่วยไม่สบายแล้ว และรู้ว่าจะทำอย่างไรที่จะช่วยให้หายและรู้สึกดีขึ้น เนื่องจากผู้ป่วยมี ความรู้สึก มีสติ มีความคิดคำนึงในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นกับตัวเองได้ พยาบาลมีทักษะเท่านั้นที่จะ สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยได้ตรงกับความต้องการ โดยให้ความอิสระแก่ผู้ป่วยในการที่จะเปิดเผย แสดงความรู้สึกออกมา พยาบาลให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และให้ความช่วยเหลือ ตลอดทั้งให้โอกาสแก่ผู้ป่วยในการตัดสินใจต่อทางเลือกหลายๆทาง โดยที่พยาบาลและผู้ป่วย ได้ร่วมกันคิดวิธีการและวางแผนร่วมกัน เพื่อรักษาไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีทำให้ผู้ป่วยได้รับการผ่อนคลาย ลดน้ำหนัก ลดความเจ็บปวด ต่อสู้กับเชื้อโรค การหายของแผล การกลับคืนเข้าสู่ภาวะปกติเร็วขึ้น และนำไปสู่การดูแลตนเองได้ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นหลักพื้นฐานของการพยาบาลที่สำคัญ

1.1 ก่อนให้การพยาบาลควรจะมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย โดยการพูดคุย ทักทาย สัมผัส เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย อบอุ่นใจ ในการอยู่ร่วมกันและเพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนการพยาบาล ต่อไป

1.2 ขณะให้การพยาบาลควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ผู้ป่วย เช่น การนวด การออกกำลังกาย วิธีคลายเครียดต่างๆ การบำบัดความเจ็บปวดต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมทาง ศาสนาให้ เพื่อส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งสุขภาพที่ดี และเพื่อให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกอบอุ่น เข้าใจ และ ยอมรับในสิ่งที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน

1.3 ขณะที่ผู้ป่วยรักษาอยู่ในโรงพยาบาล จะต้องให้การพยาบาลผู้ป่วยทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ และเข้าใจในความเป็นมนุษย์ โดยพยาบาลจะต้องมีความรู้สึกไวต่อความต้องการ ของผู้ป่วย คำนึงถึงภูมิหลัง สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อศาสนา โครงสร้างของ ครอบครัว ความเป็นอยู่ในสังคม แหล่งสนับสนุนช่วยเหลือและข้อเท็จจริงต่างๆ มาเป็นแนวทางใน การให้การพยาบาลให้ตรงกับความต้องการของผู้ป่วยแต่ละรายอย่างเหมาะสมรวมทั้งนำมา วางแผนในการสอนและให้คำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติ ได้เองอย่างถูกต้อง และสามารถดูแลตนเองต่อไปได้อย่างมั่นใจ

1.4 ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง โดยพยาบาลจะต้อง ให้ความรู้ คำแนะนำและสอนผู้ป่วย ญาติ ให้เข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองปัจจัยที่มี ต่อภาวะสุขภาพแบบองค์รวม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อการเจ็บป่วยการดำเนินชีวิต

สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ป่วย ญาติ จะต้องร่วมมือกันเป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันพยาบาลจะต้องมีทักษะในการรับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยโดยจะต้องค้นหาปัญหาของผู้ป่วยก่อนที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ และพยาบาลจะต้องไม่ตัดสินใจต่อปัญหาต่างๆของผู้ป่วยด้วยตนเอง ควรให้ผู้ป่วย ญาติ ร่วมกันตัดสินใจ

1.5 ศึกษาและเข้าใจในเรื่องสุขภาพ คน สิ่งแวดล้อม และการพยาบาลที่ไม่ได้มุ่งที่ความเจ็บป่วยแต่เพียงอย่างเดียว และใช้แนวคิดการพยาบาลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งพยาบาลจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองที่มีต่อผู้รับบริการ สิทธิของผู้รับบริการ สิทธิของผู้ป่วยที่จะเลือกตัดสินใจในการดูแลรักษา การตัดสินใจเรื่องความตาย การไม่สมัครอยู่ รักษา การบรรเทาความเจ็บป่วย การปลูกถ่ายอวัยวะ และเพื่อคุณภาพชีวิตของเขาเองซึ่งพยาบาลจะต้องมองคนในระบบเปิด มองปัญหาในแนวทาง และไม่จำกัดความคิดอยู่ในวงแคบมากเกินไปในขณะที่เดียวกันจะต้องมีจริยธรรมในวิชาชีพด้วย

2. ทักษะการเป็นผู้นำ

ไม่ว่าหน่วยงานของโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพ ต้องการพยาบาลที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำมาปฏิบัติงาน เพราะจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ทำการพยาบาล ผู้นำสุขภาพ ผู้นำผู้ป่วย ญาติ และให้การบริการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพด้วยจึงนับว่าพยาบาลมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนางานในหน่วยงานต่างๆเป็นอย่างมาก แต่การเป็นผู้นำ เป็นศิลปะเฉพาะบุคคล มิใช่พยาบาลทุกคนจะเป็นได้ ดังนั้นการเป็นผู้นำ จึงต้องศึกษาจากสถาบันและจากประสบการณ์ ซึ่งความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงานของพยาบาล จะช่วยส่งเสริมการเป็นผู้นำในดีพยาบาลขึ้นได้ ทั้งนี้จะต้องมีความรู้ในหลักการมาก่อน และนำเอาหลักการไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังจึงจะเกิดทักษะได้ในที่สุด

ผู้นำทางการพยาบาล

ผู้นำทางการพยาบาลที่ได้ผลสูงสุด และเป็นที่ต้องการของคนส่วนใหญ่ ควรจะเป็นผู้นำที่นอกจากจะมีความรู้ความสามารถในการทำงานแล้ว ยังสามารถจูงใจให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการวางแผน ตั้งเป้าหมายพร้อมให้สมาชิกมีโอกาสรับรู้ และแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีร่วมกัน สำหรับพยาบาลสำเร็จใหม่นอกจากจะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติในทีมการพยาบาลแล้ว บางครั้งจะต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมและหัวหน้าเวร ซึ่งในแต่ละบทบาทนั้น จะมีการบรรยายลักษณะงาน(Job description) ในหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องกระทำในแต่ละบทบาทอย่างชัดเจน ดังนั้นจะต้องตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละบทบาทของแต่ละเวร ในแต่ละวัน และเลือกปฏิบัติให้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการก้าวร้าวงาน เกิดความขัดแย้ง และเกิดความกดดันทางจิตใจได้ในที่สุด นอกจากนี้การที่จะเป็นผู้นำทางการพยาบาลที่ดี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ค่านิยม ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรม

การแสดงออก ซึ่งพยาบาลจำเป็นจะต้องศึกษาการเป็นผู้นำในแต่ละแบบและนำมาใช้ให้เหมาะสม ในแต่ละบทบาท แต่ละสถานการณ์ และแต่ละสถานที่ เพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน อย่างราบรื่น

แนวทางในการปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำ

ในการฝึกฝนตนเองให้มีลักษณะของการเป็นผู้นำ เพื่อจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรปฏิบัติดังนี้

2.1 รู้จักสำรวจตัวเองและปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นโดย

(1) วิเคราะห์ตนเองอย่างยุติธรรมเพื่อให้รู้ส่วนดีส่วนเสียแล้วแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

(2) มีความหนักแน่นมั่นคงที่จะรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น แล้วนำมาแก้ไข

(3) ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ รวมทั้งศึกษาบุคคลที่ได้รับความสำเร็จในการเป็นผู้นำมาแล้วเพื่อจะได้นำมาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ

(4) ปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้เอาใจใส่และเห็นใจผู้อื่นรวมทั้งจะต้องเข้ากับผู้ร่วมงานได้

2.2 ต้องรู้หน้าที่ของตนเองและต้องค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้กว้างขวางจากเอกสารตำรา หรือจากบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีความรู้ ความสามารถตามไปด้วย

2.3 รู้จักสังเกตและเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของผู้ร่วมงาน ให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือสนับสนุน ตามสมควรและด้วยความยุติธรรม

2.4 ต้องมีศิลปะในการสั่งงาน ควรระมัดระวังในการใช้คำพูด ท่าที และการแสดงออกอื่นๆ ในการสั่งงานนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานที่ เช่น อาจสั่งงานโดยตรงกรณีฉุกเฉิน อาจสั่งงานแบบขอรองเพื่อให้ผู้อื่นมีเวลาพิจารณาตัดสินใจบ้าง อาจสั่งงานแบบเสนอแนะ และอาจสั่งงานแบบอาสาสมัคร

2.5 ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี เช่น มีความมานะอดทน ควบคุมอารมณ์ได้ คล่องแคล่วว่องไว ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ กัลยาณมิตร และสนับสนุนให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี มีความยุติธรรม

2.6 ให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับรู้ในสิ่งที่ควรรู้ เช่น นโยบายจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของงาน ตลอดจนความก้าวหน้าของงานและอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในการตัดสินใจ

2.7 มอบหมายและปลุกฝังความรับผิดชอบให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน

อย่างเต็มความรู้ความสามารถ ตลอดจนคอยดูแลร่วมรับผิดชอบเมื่อมีความบกพร่องหรือปัญหาเกิดขึ้น

2.8 ร่วมรับผิดชอบในผลงานทุกอย่างที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะผลงานนั้นจะดีหรือไม่อย่างไร ควรฝึกในการเป็นผู้นำที่มีความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น กล่าวหาญ และมีน้ำใจนักกีฬา

3. ทักษะการวางแผน และการวางแผนการพยาบาล

ทักษะในการวางแผน

การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญในการทำงาน ไม่ว่าจะองค์การหรือหน่วยงานใดก็ตามมักจะคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเสมอ และจำเป็นที่จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลง การวางแผน มีความสำคัญมาก คือ จะช่วยให้งานดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่ดีจะมีประโยชน์มาก ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศหรือเครื่องช่วยนำทางให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้อย่างรวดเร็ว จะเห็นว่าการวางแผนที่ดีมีประสิทธิผลดี มักจะมาจาก การวางแผนและการจัดดำเนินการที่ดีทั้งสิ้น ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นการกำหนดรูปแบบของการทำงานในอนาคตตามที่ต้องการ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

การวางแผนการพยาบาล

การวางแผนการพยาบาล เป็นการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาผู้ป่วยและกำหนดวิธีการพยาบาลต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นๆ ซึ่งรวมถึงการรักษาตามแผนการรักษา การดูแลทั่วๆ ไปตามความต้องการทางด้านสุขภาพหรือตามที่หน่วยงานกำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถปรับตัวเข้ากับปัญหาสุขภาพและการรักษาที่ได้รับทั้งนี้ การวางแผนการพยาบาลจะช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลบุคคลทั้งคน โดยผสมผสานองค์ประกอบทุกด้านของบุคคล ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ วิญญาณ และสังคมได้อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้มีการติดต่อสื่อความหมายภายในทีมการพยาบาล มีการประสานสัมพันธ์ทั้งภายในทีมและนอกทีมการพยาบาล ซึ่งในการประเมินผลการพยาบาล มีการประสานสัมพันธ์ทั้งภายในทีมและนอกทีมการพยาบาล ซึ่งในการประเมินผลการพยาบาล ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่สมบูรณ์แบบ และที่สำคัญการวางแผนการพยาบาลเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาลที่เน้นความสำคัญที่มีทีมการพยาบาล

4. ทักษะในการสอน และให้คำแนะนำ

วัตถุประสงค์ของการดูแลผู้ป่วยเพื่อป้องกันและรักษาโรค รวมทั้งเพื่อบรรเทาความทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยให้น้อยลง พยาบาลจะหลีกเลี่ยงงานเหล่านี้หรือการสอนแนะนำผู้ป่วยไม่ได้ ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้นพยาบาลจะต้องเกี่ยวข้องกับการสอน ได้แก่ สอนผู้ป่วย ญาติ ในด้านการปฏิบัติตัวและดูแลตนเอง สอนนักศึกษาพยาบาล และสอนบุคลากรในทีมการพยาบาล บุคคลเหล่านี้บางคนมีประสบการณ์ในการเรียนการสอนมาแล้ว หรือบางคนอาจเคยอยู่ในโรงเรียนเป็น

ระยะเวลาที่ยาวนาน และบางครั้งพยาบาลอาจต้องเรียนรู้จากบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังนั้น เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและในขณะเดียวกันจะต้องทำงานในหอผู้ป่วยควบคู่ไปด้วย

การสอนและแนะนำผู้ป่วย

เพื่อให้ผู้ป่วยปฏิบัติตัวได้ถูกต้องให้เหมาะสมกับสภาพการเจ็บป่วย เพื่อฟื้นฟูสภาพให้หายโดยเร็ว ลดความพิการ และป้องกันโรคแทรกซ้อนต่างๆ หัวใจของการสอนมุ่งที่จะให้ช่วยเหลือและดูแลตนเองได้ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขทั้งนี้จะต้องได้รับความช่วยเหลือร่วมมือจากครอบครัวและชุมชนด้วย ดังนั้นการสอนผู้ป่วยและครอบครัวอาจจะต้องทำให้พร้อมกันหรือวางแผนร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ยอมรับร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม

วิธีการสอนที่เหมาะสม

4.1 ต้องการคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ และการรับรู้ของผู้ป่วย เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสอนนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อม ความต้องการ ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติค่านิยมของผู้ป่วยที่มีต่อการสอนรวมทั้งความเชื่อถือไว้วางใจในตัวผู้สอนด้วย

4.2 เนื้อหาการสอนและคำแนะนำต่างๆ จะต้องมีประโยชน์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ป่วย และสอดคล้องกับสภาพของโรคที่ผู้ป่วยอยู่ สภาพเวชระเบียนสังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นผู้ป่วยแต่ละคนย่อมต้องการเนื้อหาและคำแนะนำที่แตกต่างกันไป ซึ่งพบว่าการสอนเป็นรายบุคคลสามารถสนองความต้องการแก่ผู้ป่วยดีกว่าการสอนแบบเป็นกลุ่ม

4.3 วิธีการสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยนั้น จะต้องคำนึงถึง

- (1) สภาพของสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้อต่อการเรียนการสอน
- (2) สถิติปัญญา พื้นความรู้ สภาพความเจ็บป่วยและความกังวลใจต่างๆ

ของผู้ป่วย

(3) ทรัพยากร และอุปกรณ์การสอนที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย เช่น วัสดุโพรโททัศน์ รูปภาพ เป็นต้น

- (4) ความสามารถของผู้สอนที่จะต้องใช่วิธีการสอนที่เหมาะสม
- (5) สิ่งที่จะสอนต้องเป็นสิ่งที่เขาได้เคยปฏิบัติอยู่ สามารถนำไปปฏิบัติจริงต่อ

ที่บ้านได้

(6) การสอนทุกครั้งจะต้องมีการประเมินผลว่าบรรลุตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง

4. กระตุ้นให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการยอมรับและรับรู้ในสิ่งที่จะต้องนำไปปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การดูแลตนเองได้และการมีสุขภาพที่ดีต่อไป

5. ทักษะในการติดต่อสื่อสาร และมนุษย์สัมพันธ์

การติดต่อสื่อสาร

การสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตและการปฏิบัติงานและยิ่งจะมีความสำคัญมากขึ้นในการทำงานร่วมกันกับคนหมู่มาก ถ้าหากการสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมจะทำให้เกิดความยุ่งยากและมีการเข้าใจผิดพลาดขึ้นได้ ทำให้เกิดอุปสรรคและปัญหาตามมาในที่สุด แต่การสื่อสารที่ดีจะทำให้องค์การสามารถดำเนินงานไปได้ดีด้วยความราบรื่น ทั้งนี้เพราะการสื่อสารเป็นการสื่อข้อความให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ ความคิดทัศนคติ และความรู้สึกรของตนเอง ทำให้ร่วมกันประสานงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความพึงพอใจ

ความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร

เนื่องจากการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่ใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยเฉพาะการทำงานของพยาบาล ซึ่งไม่มีกิจกรรมใดที่จะไม่ใช้การติดต่อสื่อสาร จะเห็นว่างานในด้านการให้บริการพยาบาลเป็นงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มบุคคล มีการสื่อสารภายในองค์การและระหว่างองค์การต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนอกเหนือจากการสอนให้คำแนะนำแล้วยังจะต้องติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อการประสานงาน เพื่อค้นหาข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจรวมทั้งเพื่อการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีกับบุคคลอื่น ดังนั้นพยาบาลจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารต่างๆกับบุคคลและองค์การที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพและให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความราบรื่น

กิจกรรมพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารและทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นถึงการดูแลผู้ป่วยและผลผลิตที่ปรากฏออกมา กิจกรรมพยาบาลที่มองเห็นชัดเจนคือ

1. การส่งเวร (change of shift communication) การส่งเวรหรือการส่งรายงานอาการผู้ป่วย ซึ่งในแต่ละวันจะมีกิจกรรมดังกล่าวนี้เกิดขึ้น 3 ครั้ง คือ เวรบ่าย เวรดึก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์การแต่ละแห่ง การส่งเวรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยปรับปรุงคุณภาพในการดูแลผู้ป่วย เพราะการสื่อข้อมูลจากการส่งเวรจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปใช้ในกระบวนการพยาบาลรวมทั้งการวางแผนและประเมินผลการพยาบาล

2. กระบวนการพยาบาล ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติการพยาบาลอันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การประเมินผู้ป่วย การวางแผนการพยาบาล การนำแผนการพยาบาลไปปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนพยาบาลจะต้องใช้ทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก ตั้งแต่การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย การซักถาม การตั้งคำถาม การสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้ป่วย การจับประเด็นความเข้าใจต่างๆ ของผู้ป่วยที่แสดงออก และการบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากผู้ป่วย ตลอดจนทั้งการช่วยเหลือผู้ป่วยในการกระทำกิจกรรมทางการพยาบาลต่างๆ สิ่งเหล่านี้พยาบาลกับผู้ป่วยจะมีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรง และทักษะในการติดต่อสื่อสารนั้น จำเป็นจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เพื่อพยาบาลและผู้ป่วยจะร่วมกันคิดและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสภาพผู้ป่วย" และโรคที่เป็นอยู่ ทั้งนี้พยาบาลจะต้องมีความจริงใจ เปิดเผยเคาะพในความเป็นบุคคล เข้าใจและเห็นใจผู้ป่วย แสดงออกในการให้ความเห็น คำแนะนำ การตอบรับ การปฏิเสธด้วยความนุ่มนวลและจริงใจ จึงจะช่วยให้การติดต่อสื่อสารราบรื่น บรรลุผลดี และนำไปสู่การบริการพยาบาล ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน

หน่วยงานและองค์กรใดก็ตาม จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีย่อมต้องอาศัยบุคลากรในทีมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานนั้นๆ คือ ต้องมีศิลปะและทักษะในการจูงใจคน

คุณลักษณะของบุคคลที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี

1. การมีท่าทางที่ดี (Handsome) เช่นการ เข้าคน กริยา มารยาทเรียบร้อย การพูดคุยนุกสนาน ทำให้ผู้คบหาด้วยก็มีความสุขสบายใจ

2. บุคลิก (Personality) หมายถึงรูปร่าง หน้าตา การแต่งตัว การเคลื่อนไหว กริยาท่าทาง

3. ความเป็นเพื่อน (Friendiness) คือ เป็นกันเองกับบุคคลอื่นๆ

4. มีความอ่อนน้อม (Modesty) รวมทั้งกริยา มารยาทสุภาพ พูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน

5. การมีน้ำใจช่วยเหลือ (Helpful) คือเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น โดยทั้งกำลังกาย กำลังความคิด เป็นต้น

6. การให้ความช่วยเหลือ (Cooperation) คือสามารถให้การช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว

7. มีความกรุณา (Kindness) มีน้ำใจโอบอ้อมอารีแก่ผู้ได้รับความทุกข์ยาก

8. เป็นคนมีประโยชน์ (Contribution) คือให้ความช่วยเหลือกิจการแก่คนโดยทั่วไป โดยไม่หวังประโยชน์ใดๆ

9. มีการสร้างสรรค์ (Constructive) หมายถึงความคิด และการกระทำที่สร้างสรรค์ ไม่ใช่เป็นคนที่คอยคิดทำลายหรือกลั่นแกล้ง

10. การมีอารมณ์ดี (Good Emotion) คือมีการควบคุมและให้อารมณ์ได้เหมาะสม
11. มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) คือความมีชีวิตจิตใจไม่เฉื่อยชา
12. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อการทำงาน คำพูด คำมั่นสัญญา รักษาเวลา มีความซื่อตรง เป็นต้น
13. มีความอดทน (Patient) อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย ความยากลำบาก อดทนต่อกริยาท่าทางคำพูดที่ไม่สบอารมณ์ เป็นต้น
14. ความขยันขันแข็ง (Diligent) คือ ขยันต่อการทำงาน ภาระหน้าที่ ความสำเร็จ ไม่เป็นคนเกียจคร้าน
15. ความพยายาม (Attempt) คือ ความพยายามพากเพียรที่จะฝึกฝนตนให้รู้คุณสมบัติทางมนุษย์สัมพันธ์พยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ พยายามแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้
16. มีปฏิภาณ (Intelligence) หมายถึง การมีปฏิภาณไหวพริบในการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์กับผู้อื่น การพูดคุย การเสนอความคิดเห็น เป็นต้น

เป้าหมายที่ 2 การเผชิญสถานการณ์อย่างเหมาะสม

การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา (สุนทร อมรวิวัฒน์, 2542) กล่าวว่า การศึกษาที่แท้จริงย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิต การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องช่วยสร้างสมรรถภาพให้ผู้เรียนสามารถเผชิญ เผชิญ ผสมผสานวิธีการ และเผชิญปัญหาได้

การเผชิญ ในช่วงชีวิตของคนตลอดอายุขัย ย่อมต้องได้พบกับผู้คน สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ สถานการณ์ที่มนุษย์ต้องเผชิญนั้น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือสถานการณ์ที่พึงปรารถนา และสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์เหล่านี้ จะด้วยอารมณ์ที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจก็ตาม จำเป็นต้องมีสติและใช้ปัญญา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปตามธรรมดาโลก เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และเสื่อมสลายไป หากบุคคลได้รับการฝึกอบรมคนฝึกสติให้จิตตั้งมั่นได้แล้วก็จะสามารถใช้ปัญญาเผชิญกับปัญหาได้ จากเหตุผลข้างต้น มนุษย์จึงต้องเรียนรู้โดยมีโอกาสมุ่งสถานการณ์อย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง เพื่อจะฝึกสติ การรู้เท่าทัน ไม่ประมาท สามารถตั้งรับกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือสามารถป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้น หากปัญหาเกิดขึ้นแล้วก็สามารถ เผชิญ คือ ต่อสู้ แก้ไขปัญหาได้

การเผชิญ หมายถึง การต่อสู้ การแก้ไขเพื่อพ้นจากปัญหา เมื่อมนุษย์เจริญวัยขึ้น มีประสบการณ์ผ่านพบมากขึ้น ความสับสน และความซับซ้อนของประสบการณ์ทำให้มีสาเหตุปัจจัยและเงื่อนไขของสถานการณ์ที่ยุ่งยากขึ้นตามลำดับ แม้จะเป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนา ก็จะมีองค์ประกอบหลายประการที่มีผลกระทบต่อความพอเหมาะพอดีของชีวิต กระบวนการ

เรียนรู้ต้องสอนและฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการแก้ปัญหา และมีวิธีการผจญสถานการณ์อย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม

สถานการณ์ที่คนเราต้องเผชิญนั้นมีหลายระดับ ทั้งที่เป็นไปในทางดีและทางร้าย มีความรุนแรงเข้มข้น ชับช้อน หรือผิวเผินเล็กน้อยเป็นธรรมดา นอกจากจะต้องคุมสติให้มันแล้ว การใช้ปฏิภาณไหวพริบก็มีความสำคัญมากที่จะทำให้สถานการณ์นั้นเกิดประโยชน์และเป็นไปในทางที่พึงประสงค์ การใช้ปัญญาวิเคราะห์ตรองอย่างรวดเร็วประกอบกับการมีพื้นฐานความรู้ที่แน่นหนา คมกล้า จะทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการผจญสถานการณ์ได้ ธรรมะในด้านนี้เน้นการใช้ความคิดทันเหตุการณ์ ความสามารถรวบรวมความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

การผสมผสานวิธีการ และเผชิญปัญหา การผสมผสานวิธีการต่างๆเพื่อสามารถเผชิญปัญหาได้ จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเป็นผลจากการที่บุคคลได้ฝึกฝนการเผชิญและการผจญกับสถานการณ์ต่างๆ มาแล้วและได้เรียนรู้ว่าสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้นมีลักษณะที่ซับซ้อน มีองค์ประกอบ ปัจจัยหลายประการซึ่งไม่สามารถจะใช้วิธีการแก้ปัญหาวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียว

ลักษณะของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้นไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ มีสภาวะที่แตกต่างกัน เช่น เกิดขึ้นรวดเร็ว จับพลัน หรือค่อยๆเกิดขึ้นทีละน้อยสะสมลูกกลมจนเป็นเรื่องใหญ่ เป็นสถานการณ์ที่รุนแรงหรือเป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแก่คนคนเดียว คนกลุ่มใหญ่ หรือคนทั้งประเทศ เป็นสถานการณ์ที่ต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมชาติธรรมดาหรือเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ไม่คาดฝัน เป็นต้น ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นใด บุคคลต้องเรียนรู้ ฝึกฝน ที่จะใช้สติและปัญญาเป็นหลักเสมอ สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์เมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลโดยย่อจะต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และการรู้จักจำแนกเหตุปัจจัยของสถานการณ์นั้นๆ จึงจะแก้ไขปัญหาได้ ลักษณะของสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวมีอธิบายในพระไตรปิฎกข้อที่ว่าด้วยทุกขสัจ 4 ประการว่า

1. สภาพที่บีบคั้น
2. สภาพที่ปัจจัยปรุงแต่ง
3. สภาพที่ทำให้เดือดร้อน
4. สภาพที่แปรปรวน

ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยดังนี้

ปัจจัยที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล

การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ ขั้นตอนนี้จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานหรือต้นทุนในการที่จะเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา ไม่ว่าสถานการณ์ใดก็ตาม หากผู้เผชิญ

ขาดข้อมูล ไม่รู้ว่าเหตุ ปัจจัย และลักษณะของสถานการณ์นั้นคืออะไร ก็ยอมมีแต่ความมีดมน ไม่สามารถคิดหรือทำสิ่งที่ถูกต้องได้ หากประชาชนขาดข่าวสารข้อมูลที่จะรู้ และเข้าใจความเป็นจริง จึงไม่มีหลักการและพื้นฐานของการคิด การตัดสินใจ ตกเป็นเบี้ยล่างของกลุ่มคนที่รู้มากกว่า ดังนั้น ทักษะในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันดับแรกของการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ

ปัจจัยที่ 2 การประเมินคุณค่า

การประเมินค่าและประโยชน์ เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตนเผชิญแล้วขั้นตอนต่อไปคือ ต้องคิดพิจารณา องค์ประกอบสิ่งนั้น และสถานการณ์ว่ามีคุณค่ามากหรือน้อย มีประโยชน์ หรือมีโทษอย่างไร หลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อธิบายหลักและวิธีการประเมินค่าไว้หลายเกณฑ์เช่น ใช้เกณฑ์พิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งดีสิ่งไม่ดี สิ่งนั้นสนองตอบหรือขัดแย้งต่อมโนธรรมสำนึกของตน จะทำให้ตนสูญเสียความเคารพตนเองหรือไม่ วิธีการนั้นๆเป็นที่ยอมรับหรือเป็นที่ติเตียนของบุคคลอื่นหรือไม่ วิธีการหรือสภาพการณ์นั้นๆ จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น หรือเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองหรือผู้อื่น

นอกจากจะพิจารณาตามเกณฑ์ของพุทธธรรมแล้ว การประเมินค่ายังต้องคำนึงถึงคุณโทษต่อชีวิตบุคคลและสังคม เกณฑ์มาตรฐานและค่านิยมของสังคมอีกด้วย

พุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายของ “ค่า” ไว้ 2 ด้าน คือ ค่าที่ประเมินได้ตามความต้องการของมนุษย์ และค่าที่เกิดขึ้นตามความต้องการของธรรมชาติ ซึ่งอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. ค่าที่เกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ แยกได้เป็น

1.1 ค่าที่กำหนดขึ้นอย่างโง่เขลา คือ เอาปากท้องหรือเอาเนื้อหนังเอริดอรัยนี้ เป็นเกณฑ์ซึ่งเป็นวัตถุอย่างเดียว

1.2 ค่าที่อาศัยความเชื่อ ยึดมั่นถือมั่นอย่างมงายเป็นหลัก

1.3 ค่าตามความต้องการอย่างแท้จริง ตามความหมายอย่างหลักวิชาเศรษฐกิจ ถ้าความต้องการมีมาก สิ่งสนองความต้องการมันมีไม่พอกันมันก็แพง ก็ของสิ่งเดียวกันนั้นแหละ ถ้าความต้องการมันเกิดน้อยลงไป ค่านั้นก็ลดลง

2. ค่าเกิดตามความต้องการของธรรมชาติ เมื่อธรรมชาติมีหลักตายตัวว่าเราจะต้องทำอย่างไร เราก็ต้องทำอย่างนั้น ถ้าไม่ทำเราก็ต้องลำบาก จะเจ็บไข้หรือตาย ดูจากปัจจัยที่จำเป็น 4 อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น คิดดูว่าทำไมข่าวสารมันจึงไม่มีค่าแพงเท่ากับทองคำหรือเพชรพลอย ถ้าเอามาเทียบกันดูกับความที่มันจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายแล้ว ของแพงๆเหล่านั้นมีค่าไม่เท่ากับน้ำสักแก้วหรือข่าวสารสักกำมือหนึ่งก็ได้ เราจะนึกถึงประโยชน์อันแท้จริง มันคืออะไร มันควรจะมีอะไร เรื่องเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ถ้าเมื่อมันมีเท่าที่จำเป็นหรือสมควรมันก็ไม่มีปัญหาการคิดประเมินค่าจึงมีความสัมพันธ์และมีผลต่อ

การเลือกการตัดสินใจในอันดับต่อไป

ปัจจัย 3 การเลือก และตัดสินใจ

การเผชิญสถานการณ์ของแต่ละคนนั้นมีลักษณะและวิธีการแตกต่างกันมาก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และข้อมูลที่ตนมี ตัวอย่างในแต่ละช่วงชีวิตของมนุษย์ปรากฏชัดเจนว่า เมื่อมนุษย์ยังเป็นทารก เขายังอ่อนเยาว์ช่วยตัวเองไม่ได้ จึงไม่จำเป็นต้องเลือกและตัดสินใจ เพราะมีผู้เลือกอาหาร เสื้อผ้า ให้เสร็จ ต่อเมื่อเติบโตขึ้น เขาเติบโตขึ้นเป็นเด็กเริ่มคิดและมีความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น การกิน การแต่งกาย การเลือกที่จะอยู่กับคนนั้นคนนี่ที่เขาพอใจ แม้กระนั้นยังมีผู้ใหญ่คอยเลือกและตัดสินใจให้ในสิ่งที่ซับซ้อน เช่น การเลือกโรงเรียน เป็นต้น ชีวิตวัยเด็กเป็นชีวิตที่มีผู้คุ้มครอง ปัญหาการเลือกและการตัดสินใจจึงไม่ยุ่งยากเว้นแต่จะเป็นเด็กด้อยโอกาส มีปัญหาซึ่งเขาจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วเกินวัย

ชีวิตวัยรุ่นเริ่มมีปัญหาเรื่องเพื่อน เริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ ของตนเอง อารมณ์ที่รุนแรง เพื่อฝัน ทำให้การเผชิญสถานการณ์ของเขายุ่งยากเกินกว่าที่เป็นจริง กระบวนการเรียนรู้ไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัว ในโรงเรียน หรือในสังคม ต้องฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจการแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ หากไม่แล้วเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ขาดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ขาดทักษะการคิดประเมินค่า บุคคลเหล่านั้นย่อมไม่สามารถเลือกและตัดสินใจได้ ในสถานการณ์ที่หนักหนาสาหัสขึ้น ตัวอย่างเช่น การเลือกสาขาวิชาเรียน การเลือกคู่ครอง การเลือกประกอบอาชีพ การเลือกที่อยู่อาศัย แม้ในภาวะดำเนินชีวิตตามปกติ การเลือกดังกล่าวก็ต้องมีความรู้ใช้ความคิดอย่างหนักอยู่แล้ว หากมีความผิดพลาด เบี่ยงเบนอุบัติเหตุขึ้นเป็นปัญหาที่ทับถม ก็ยิ่งทำให้ทางเลือกเหลือน้อย และการตัดสินใจก็ยากยิ่งทวีคูณ

ชีวิตของผู้ใหญ่ที่เรียกว่าผู้ครองเรือน ย่อมมีภาระและความรับผิดชอบมากขึ้น ความต้องการในชีวิตยิ่งก้าวพ้นจากปัจจัย 4 และหนักหนาขึ้นตามแรงของความเป็นโลก ชีวิตแต่ละวันเผชิญกับความโกรธ เพลิดเพลินพลั้งเผลอกับความหลงผิด ทำให้เกิดปัญหามากมาย พระพุทธศาสนาจึงสอนให้คนฝึกจิต ฝึกสติ รู้จักใช้ปัญญา หลักการที่เป็นพื้นฐานการครองเรือน คือ มรชาวาสธรรม 4 ได้แก่

1. สัจจะ ความจริงและความซื่อสัตย์
2. ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ การปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วย สติปัญญา
3. ขันติ ความอดทน ตั้งใจขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดถอย
4. จาคะ ความเสียสละ พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

นอกจากการรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักมรชาวาสธรรมแล้ว ธรรมะที่ช่วยให้บุคคลสามารถเลือกและตัดสินใจได้ถูกต้อง คือ การคบเพื่อนดี ที่เรียกว่า สุธมมิตร คือ มิตรแท้ 4 ประเภท ได้แก่

1. มิตรรูปการะ

2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข
3. มิตรแนะประโยชน์
4. มิตรมีน้ำใจ

หากบุคคลได้มีโอกาสปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากเพื่อนที่ดียอมทำให้สามารถเลือกและตัดสินใจได้ดีขึ้น

ปัจจัยที่ 4 การปฏิบัติ

แม้บุคคลหนึ่งจะสามารถรวบรวมข้อมูลความรู้ได้ประเมินค่าเลือกและตัดสินใจได้แล้วก็ตาม ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติจริง คนเป็นจำนวนมากได้ตัดสินใจแล้วว่าต้องเลิกเล่นการพนันหาไม่แล้วครอบครัวและตนเองต้องล้มละลาย บางคนตัดสินใจแล้วว่าต้องเลิกสูบบุหรี่เพื่ออาการป่วยเป็นมะเร็งในปอดจะทุเลาลง บางคนตัดสินใจว่าจะขยันดูหนังสือแน่ๆ มิฉะนั้นคงจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ คนจำนวนมากตัดสินใจในทางดีงามแต่ปฏิบัติไม่ได้ เนื่องจากมิได้ฝึกตนให้สามารถต้านกระแสกิเลส และขาดความตั้งใจมั่นต่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

แม้ว่าบุคคลจะได้ดำเนินการมาทั้ง 3 ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาแล้วอย่างดี แต่ขั้นตอนที่ยากที่สุดคือ การปฏิบัติ เพราะการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลตามการตัดสินใจนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนให้ลงมือปฏิบัติและปฏิบัติได้ถูกทาง

ตามแนวคิดพุทธศาสนาแบ่งการกระทำออกเป็น 2 ด้าน คือการกระทำจากภายนอก หรือพฤติกรรมที่มองเห็นได้ เช่น การเดิน การวิ่ง และการกระทำจากภายในที่มองเห็นไม่ได้ เช่น ความอิจฉา ความรัก เป็นต้น คล้ายคลึงกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่ว่า การกระทำใดๆย่อมนำมาซึ่งปฏิกิริยาตอบสนองหรือผลของการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม เช่น การวิพากษ์วิจารณ์อย่างหยาบคายต่ออีกบุคคลหนึ่ง ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น ก้อนหินที่ตกลงในน้ำ ภูเขาไฟที่กำลังพ่นลาวาออกมา ในทุกการกระทำ(action) ย่อมต้องทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองหรือผลของการกระทำ(reaction)เสมอ

หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวพุทธศาสตร์

เมื่อบุคคลต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีความหนักเบาแตกต่างกัน หลักปฏิบัติที่ช่วยให้สามารถเลือกและตัดสินใจได้ดี เกิดผลแห่งการปฏิบัติได้จริง คือ ปุริสธรรม 7 โดยมีหลักปฏิบัติดังนี้

1. ปฏิบัติตามหลักการ กฎเกณฑ์ สอดคล้องกับเหตุหรือที่มาของสถานการณ์นั้น
ตัวอย่างสถานการณ์

ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เกิดเรื่องวิวาทะระหว่างอาจารย์และนักศึกษา หลักการสำคัญคือ มหาวิทยาลัยเป็นสังคมการเรียนรู้ บุคคลทุกประเภทในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา นิสิตเก่า ล้วนต่างได้เรียนรู้การปฏิบัติหน้าที่ของตนร่วมกัน หากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขาดกัลยาณมิตรธรรม ต่างฝ่ายยึดติดยึดต้อและมานะถือแต่

ตัวเองว่าถูกต้องมีความสำคัญ ย่อมเป็นมูลเหตุแห่งความเสื่อมของมหาวิทยาลัยและสังคมนั้นๆ

2. ปฏิบัติตามสาระความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ คิดถึงผลที่พึงประสงค์

การดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่มักจะกระทำการสิ่งใดไปตามสัญชาตญาณ ปราศจากการคิดไตร่ตรองว่าผลของการกระทำนั้นจะเป็นความเจริญหรือความเสื่อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นแก่ตนเองหรือส่วนรวม ตัวอย่างเช่น การกินพอดี อยู่พอดี ผลของการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ใช้ชีวิตเรียบง่าย สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตน พึ่งพาตนเองและอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ การปฏิบัติเช่นนี้ช่วยให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดี สุขภาพจิตดี และมีอิสรภาพในชีวิต

ตรงกันข้ามถ้าบุคคลปฏิบัติตนเกินหรือขาดจากความต้องการที่แท้ของชีวิต เห็นแก่กินจนเกิดโรคอ้วน กินอาหารไม่มีประโยชน์ เสพเครื่องทองของเมา และยาเสพติด ผลที่เกิดคือความเสื่อมทรามของชีวิต

ความคิดของบุคคลก็มีความสำคัญ คนที่คิดดี คิดชอบ คิดเกิดประโยชน์ ย่อมทำดี ทำชอบ และทำแล้วเกิดประโยชน์ด้วย

3. ปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพ ฐานะ ความรู้ ความสามารถของตน หลักปฏิบัติข้อนี้เน้นการสำรวจตนเอง การมองตนแล้วตระหนักรู้ตามความเป็นจริงว่าตนมีสถานะเช่นใด มีความรู้ความสามารถในเรื่องใด เพียงใด พิจารณาโดยปราศจากอคติและปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามสถานการณ์นั้น โดยทั่วไปแล้ว บุคคลมักจะเฝ้ามองผู้อื่น วิचारณผู้อื่น แต่มิได้สำรวจตนเอง ดังนั้นจึงประเมินคุณค่าของตนน้อยกว่าหรือเกินกว่าความเป็นจริง เมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานผู้ที่ประเมินตนเองสูงก็มีความประมาท ขาดความรอบคอบ

เมื่อบุคคลรู้ตนเองก็จะปฏิบัติตนอย่างมีสติ เกิดผลการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง สำนักงานสุภาสิตไทยได้เตือนวิธีปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับตนเองไว้มาก เช่น นกน้อยทำรังแต่พอตัว อย่าถ่มน้ำลายรดฟ้าจะรดหน้าตัวเอง เป็นต้น

4. ปฏิบัติโดยยึดหลักความพอดี รู้จักประมาณ ไม่เกรงตรงเข้มงวดเกินไป และไม่หละหลวม เหลวไหล จนเกินไป

สถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 - 2541 เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่ฟุ้งเฟ้อ ละทิ้งวิถีชีวิตเกษตรกรรมมาสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม เมื่อเศรษฐกิจล่มสลายคนส่วนใหญ่ยากจนลงจับพาลัน จึงได้มีผู้ประพடுத்தิธรรมทั้งหลายออกมาพูดเตือนสติให้คนไทยรู้จักเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ใช้ปัญญาแก้ปัญหาไตร่ตรองถึงรากฐานทางเกษตรกรรม และกลับมาสู่การดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายพออยู่พอกิน

5. ปฏิบัติให้เหมาะสมกับกาลเวลา คือ ทำให้เป็นเวลา ตรงเวลา พอเหมาะกับเวลายันเวลา

ธรรมชาติได้จัดสรรกาลเวลาให้ฤดูกาลผันเปลี่ยนไป ให้มีกลางวัน กลางคืน มนุษย์ได้สร้าง

เครื่องมือฉบับกาลเวลา เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสม กำหนดนัดหมาย และสามารถประกอบอาชีพ ทำมาหากินได้ผลดีที่สุด การใช้เวลาไม่เหมาะสมก็มักเกิดผลเสียทั้งด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ เช่น บางคนถึงเวลาเรียนกลับหนีเรียนไปเที่ยวเล่น ครั้งใกล้สอบก็หักโหมท่องตำรา งานบางอย่างมีกำหนดเวลาให้ทำแต่กลับสั่งสมงานไว้เป็นดินพอกหางหมู การปฏิบัติเช่นนี้ย่อมเกิดความบกพร่อง

การรู้จักรอ ใจเร็วด่วนได้ ไม้รีบร้อนตัดสินใจ ลงมือทำเมื่อยังไม่มีความพร้อม เป็นการปฏิบัติที่ดี ในทางตรงกันข้ามการที่กระทำกิจการต่างๆ อย่างฉับไว ไม่เฉื่อยชา เชื่องช้า ก็ทำให้งานนั้นเสร็จทันเวลาด้วยเช่นกัน

6. ปฏิบัติให้เหมาะสมกับกลุ่มคน สังคม ชุมชน นั้นๆ

สำนวนไทยได้สอนไว้ว่าคตีย่อมมีกาลเทศะ คนที่รู้จักประพฤติดตนให้เหมาะกับกาลเทศะ จัดได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาดี กลุ่มคนแต่ละกลุ่ม สังคมแต่ละแห่ง วิถีคิด ความเชื่อ การยอมรับที่แตกต่างกัน

นักวิจัยที่ออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามในชนบทห่างไกลย่อมต้องปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับชุมชนนั้นๆ เพราะการกระทำเป็นคนแปลกหน้า ย่อมทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ ข้อมูลที่ได้รับก็จะเชื่อถือไม่ได้

7. ปฏิบัติให้สอดคล้องกับบุคคล ซึ่งต้องแตกต่างกันในวัย สติ ปัญญา ฐานะ ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความสนใจ คุณธรรม

แต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความถนัด ความสนใจ วิถีคิดและพฤติกรรม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเจรจาต่อรองกับคนแต่ละคน ภารกิจเหล่านี้ต้องอาศัยการรู้จักคนที่ติดต่อด้วยเป็นสำคัญ และใช้วิธีการที่เหมาะสมกับอุปนิสัย ความเชื่อ ความชอบของคนนั้นๆ

พระพุทธศาสนานิยามความแตกต่างทางนิสัยและความประพฤติของคน แยกตามจริต ได้ 6 ประเภทคือ

1. ราคจริต เป็นคนที่มีนิสัยประณีตรักสวยรักงาม
2. โทสจริต เป็นคนอารมณ์ร้อน หงุดหงิดง่าย
3. โมหจริต เป็นคนโง่เขลา ง่วงเหงา งมง่าย
4. ศรัทธาจริต เป็นคนเลื่อมใส ซาบซึ้ง โดยง่าย
5. พุทธจริต เป็นคนชอบใช้ความรู้ ความคิด
6. วิตกจริต เป็นคนคิดจับจด ฟุ้งซ่าน กังวล

หากมีการนำปัจจัยทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ (1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล (2) การประเมินคุณค่า (3) การเลือก และตัดสินใจ (4) การปฏิบัติ มาใช้ในการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ จะช่วยให้มีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน มีสติ มีแนวทาง และสามารถผ่านพ้นสภาวะยุ่งยากไปได้ด้วยดี

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาล

กิจกรรมนักศึกษา(Student Activity) หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้นักศึกษาร่วมกันจัดขึ้นนอกเวลาเรียนและนอกเหนือหลังสูตรที่กำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ทั้งนี้ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเองและด้วยความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกของสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้(อำภา กันทะเบ็ง, 2546)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องอาศัยกิจกรรมหลายรูปแบบ เพราะกิจกรรมเป็นส่วนที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถทางวิชาการช่วยแก้ปัญหาการปกครอง ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานและประสบความสำเร็จในงานที่ตนถนัดและสนใจ พัฒนาความสนใจในสิ่งใหม่ๆ สอนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย รู้จักริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษากับครู นักศึกษากับสถาบันการศึกษาอีกด้วย

ความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา

การจัดกิจกรรมนักศึกษา สถานศึกษาจะต้องตระหนักที่จะจัดการสนองความจำเป็นของนักศึกษาในหลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่

1. ความจำเป็นที่จะพัฒนาภาวะผู้นำและความสามารถในการตัดสินใจให้แก่นักศึกษา ซึ่งทักษะเหล่านี้ไม่สามารถหาได้มากนักจากกิจกรรมการเรียนวิชาที่ว่าด้วยการอ่าน การฟังการพูด ได้ตอบภายในชั้นเรียนตามปกติ แต่จะได้มาด้วยการได้เผชิญกับปัญหาจริงภายใต้การแนะนำแนวทางของผู้ใหญ่ในสถานศึกษาระหว่างที่มีกิจกรรมนักเรียนนั่นเอง

2. ความจำเป็นที่จะพัฒนาความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับเพื่อนสมาชิกที่เป็นเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ๆ ที่จะเข้าสังคมกันได้อย่างดีในงานที่จะต้องช่วยดูแลกันเองอย่างไม่เป็นทางการเหมือนกับการถูกควบคุมอยู่ในชั้นเรียน

3. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสติปัญญาความสามารถหลายๆอย่างให้แก่นักศึกษา ความสามารถของคนเรามีหลายชนิด แต่งานสอนด้านวิชาการในชั้นเรียนนั้นส่วนใหญ่จะพัฒนานักศึกษาได้เพียง 2 อย่าง คือ ด้านการใช้ภาษาและการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยที่จริงแล้วเด็กย่อมต้องการที่จะพัฒนากิจกรรมที่ทำทายที่จะช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาทักษะหลายๆอย่าง

และขณะเดียวกันเขาก็ต้องการโอกาสที่จะได้รับการตอบแทนอย่างเหมาะสมในการใช้ทักษะต่างๆ ที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์

4. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะในการปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ ในขณะที่นักเรียนต่อสู้ที่จะเข้าใจตนเองและสามารถที่จะควบคุมสติสัมปชัญญะของตนเองให้ได้อย่างมั่นคงนั้นเขาก็ต้องการสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้สามารถเรียนรู้วิธีที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ในช่วงเวลาที่มีการสนวิชาการศึกษาต่างๆ นั้น เป็นช่วงเวลาที่ไม่ได้ช่วยให้นักศึกษาเกิดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นได้เลย เช่น ทักษะการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันสู่กันฟัง

5. ความจำเป็นที่จะต้องช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์ใหม่ๆ ในวงกว้างขวางยิ่งขึ้น นักศึกษามักจะแบ่งพวกกันตามความสามารถในการเรียน ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนในกลุ่มที่มีความสามารถเท่าๆ กัน ซึ่งการจัดกิจกรรมจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดมิตรภาพแบบใหม่ที่ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะได้อย่างดี

6. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความสนใจใหม่ๆ ให้เกิดกับนักศึกษา นักศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องได้รับโอกาสที่จะทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ ผู้ซึ่งสามารถจะกระตุ้นให้เกิดการสนใจในสิ่งใหม่ๆ และได้ทำงานอดิเรกชนิดใหม่ๆ ที่น่าตื่นเต้น ช่วงชีวิตวัยเยาว์ของเด็กเป็นวัยที่ต้องการสำรวจและทดลองสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเรื่องนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในชั้นเรียนปกติ

7. ความจำเป็นที่จะต้องช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอัตราความทักษะการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาให้สูงขึ้น นักศึกษาทั้งหมดของโรงเรียนควรจะมีความกระฉับกระเฉงว่องไวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และขณะเดียวกันเขาก็ต้องการเวลาพักผ่อน การเรียนในชั้นเรียนมักจะวางบทบาทให้นักศึกษาเป็นฝ่ายรับเสียเป็นส่วนใหญ่ นักศึกษาจะต้องตั้งใจเรียน แต่ในการร่วมกิจกรรมของนักศึกษาจะช่วยเพิ่มความกระฉับกระเฉงในเรื่องเหล่านี้ได้มาก นักศึกษาสามารถเคลื่อนไหว ได้คิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ

กิจกรรมหลักเพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาล แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. กิจกรรมที่สถาบันเป็นผู้จัดให้นักศึกษาเข้าร่วมเช่น การประชุมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ กีฬาสถาบัน
2. กิจกรรมที่สถาบันจัดร่วมกับนักศึกษา เช่น งานนิทรรศการวิชาการ
3. กิจกรรมที่นักศึกษาเป็นผู้จัด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาด้านกิจกรรมนักศึกษาหรืออาจารย์ที่ปรึกษามรรมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำควบคุม ดูแล กำกับ ให้นักศึกษาใช้ประสบการณ์จริงในการฝึก คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น นำความรู้มาประยุกต์เพื่อความสำเร็จของกิจกรรม

ตอนที่ 3 วิธีซีเอสเอฟ

ในตอนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของวิธีซีเอสเอฟ ความหมาย และขั้นตอนของวิธีซีเอสเอฟและการวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟ

3.1 ประวัติและความเป็นมา

วิธีซีเอสเอฟ (Critical success factor method หรือ CSF Method) เป็นวิธีที่ถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดปัญหาที่สำคัญและจำเป็น ต้องได้รับการแก้ไข D. Ronald Daniel คับพบแนวคิด "success factors" เมื่อค.ศ. 1960 ต่อมาในช่วงปลาย ค.ศ.1970 ถึงต้น ค.ศ. 1980 หลายนายกอร์ พบว่าระบบข้อมูลข่าวสารมีความแพร่หลายมากขึ้น ควรจะได้มีระบบการวิเคราะห์เพื่อนำข้อมูลต่างๆมาช่วยในการตัดสินใจ Jack F. Rockhart จึงได้พัฒนาแนวคิดของ Daniel โดยนำมาใช้ในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการทางด้านข้อมูลข่าวสาร เขากำหนดให้เป็นวิธีที่ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนแรกเพื่อจะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร และนำออกเผยแพร่ในหนังสือ A Primer on Critical Success Factors ในปี ค.ศ. 1981 แนวคิดและการนำวิธีซีเอสเอฟมาประยุกต์ใช้ ไม่ใช่เรื่องใหม่ในระบบการทำงาน เป็นการย้อนกลับไปใช้แนวคิดในเรื่องของ " ปัจจัยสู่ความสำเร็จ" แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังคงได้รับความนิยม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับงานหลายๆส่วน (Caralli, 2004) วิธีซีเอสเอฟคิดค้นเพื่อนำมาใช้ในแบบที่เป็นระบบและไม่เป็นระบบในวงธุรกิจ และใช้เป็นวิธีเพื่อวางแผนทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน (Ming Tian Tsai and Ling Long Tsai, 2004) นอกจากนี้พบว่า วิธีซีเอสเอฟ และการวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟ ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้นอกเหนือจากการวางแผนในส่วนและเทคโนโลยีสื่อสารอีกด้วยได้แก่ ในส่วนของการบริหารจัดการการปกครอง การดำเนินงานของโรงพยาบาล ธุรกิจโรงแรม การค้นหาปัญหาทางด้านการศึกษา เป็นต้น

3.2 ความหมาย

ซีเอสเอฟ(Critical Success Factor: CSF) หมายถึง ปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ ปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่ต้องทำให้มีหรือให้เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์(Caralli, 2004) องค์กรมีปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จเป็นหลักหมายที่เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติงานของทุกระดับ ให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกันทำให้เจ้าหน้าที่และผู้บริหารขององค์กรรู้ว่าต้องทำอะไรเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ขององค์กรตอบสนองวิสัยทัศน์ หากปราศจากปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ วิสัยทัศน์ขององค์กรจะไม่ได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จเป็นการให้หลักการ แนวทาง หรือวิธีการที่องค์กร จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์

ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factor) คือ วิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติที่จะสนับสนุนให้องค์กรสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องมีปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการยึดโยงการปฏิบัติงาน

ของทุกระดับในองค์การให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เจ้าหน้าที่และผู้บริหารขององค์การรู้ว่า จะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ขององค์การ ซึ่งกลุ่มพัฒนาระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (วิระยุทธ ชาศตะกาญจน์, 2546) สำนักงานก.พ. ได้เสนอให้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้สำหรับการกำหนด ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จขององค์การ

1. มุ่งความสำคัญไปที่ผลผลิตและผลลัพธ์ ไม่ควรกล่าวถึงแต่เฉพาะปัจจัยนำเข้าและ กระบวนการทำงานนั้น

2. เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือวัตถุประสงค์ขององค์กร มุ่งเน้นเฉพาะงานที่สำคัญ อย่างยิ่งเท่านั้น ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของงานในองค์การเพื่อให้การบริหารงานมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่ควรให้งานทุกงานที่กำลังทำอยู่เป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จขององค์การ

3. มีความหมายที่เฉพาะเจาะจงและสามารถเข้าใจได้ง่าย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควร เข้าใจตรงกันถึงสิ่งที่องค์การมุ่งหวังและวิธีการบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น องค์การควรจะสามารถใช้ ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จเป็นเครื่องมือสำหรับการติดต่อสื่อสารขององค์การได้ ทั้งนี้เพราะ ความสามารถในการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นวัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้วย

4. ผู้บริหารให้การยอมรับ ผู้บริหารต้องยอมรับว่าปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จที่กำหนดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การ และผู้บริหารต้องมีพันธะผูกมัดรวมทั้ง จะทำงานให้ได้ผลสำเร็จตามนั้น

5. องค์กรสามารถควบคุมผลให้เกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ แม้ปัจจัยบางอย่างมีความสำคัญ ต่อความสำเร็จขององค์การ แต่หากว่าองค์กรไม่สามารถควบคุมได้ ก็ไม่ควรนำปัจจัยนั้นมาเป็น ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ

3.3 ขั้นตอนของวิธีซีเอสเอฟและการวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟ

วิธีซีเอสเอฟ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนพื้นฐาน (Wasmund, 1993)

1. การตั้งเป้าหมาย(define the goal) เป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ มีความยาก มากขั้นตอนหนึ่งในการจะนิยามเป้าหมายที่แท้จริง ซึ่งต้องประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขต และระยะเวลา รวมถึงต้องมีความเป็นไปได้ด้วย ตัวอย่าง คนหลงทาง เป้าหมายคือ ต้องอยู่ให้นาน ที่สุดจนกว่าจะมีคนมาช่วย หากพวกเขาจะได้รับการช่วยเหลือภายใน 24 ชม. อาหารไม่ใช่ปัจจัย สำคัญที่สุด แต่การป้องกันอุณหภูมิภายต่ำต่างหากคือปัจจัยสำคัญ และหากประมาณการว่าจะ ได้รับความช่วยเหลือเกินกว่า 24 ชม. อาหารก็จะกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกรณีนี้การให้คำ นิยามสิ่งสำคัญคือต้องมีความเป็นไปได้และรวมถึงการให้คำนิยามในเชิงปริมาณ จากนั้น ปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเพื่อความเหมาะสมที่จะเป็นเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การกำหนดกลุ่มของ ปัจจัยที่จำเป็นและกำหนดกิจกรรมต่อไป

2. การค้นหาปัจจัยเพื่อนำสู่เป้าหมาย (decompose the goal into a set of factors) ขั้นตอนนี้เรายังไม่ต้องกล่าวถึงการนำไปปฏิบัติ และยังไม่ต้องกำหนดกิจกรรมใดๆ ปัจจัยที่ได้จะต้องอธิบายถึงสิ่งที่ต้องใช้ ที่ต้องมี เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ปัจจัยที่ได้จะแบ่งออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความเป็นอิสระต่อกันหรือมีความแตกต่างกัน ในการกำหนดปัจจัยเราจะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างความจำเป็นที่ต้องมีปัจจัยข้อนี้ กับปัจจัยที่ควรจะมีเพื่อก่อให้เกิดกลุ่มปัจจัยที่มีขนาดเล็กและป้องกันการนำไปสู่กิจกรรมที่มากเกินไปในขั้นตอนที่ 3 กลุ่มปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือถ้าเราละเว้นแม้เพียงข้อเดียวก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

3. การกำหนดกิจกรรมในแต่ละปัจจัย (define activity) เมื่อเปรียบเทียบกับขั้นตอนที่ 2 การระบุกิจกรรมจะต้องมีคำกริยาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงเสมอ อย่างน้อย 1 ปัจจัยจากตัวอย่างของขั้นตอนที่ 1 หากน้ำเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำรงชีวิตเมื่อหลงทาง กิจกรรมหนึ่งที่กำหนดได้ก็คือ การคำนวณน้ำที่มีอยู่ทั้งหมด

4. การสร้างและตรวจสอบเมทริกซ์ซีเอสเอฟ (built and validate the CSF matrix) ปัจจัยและกิจกรรมที่มารองรับ จะถูกนำมาหาความสัมพันธ์ในเมทริกซ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและปัจจัยที่เรากำหนด
2. ได้ทราบว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่ฟุ่มเฟือยและควรตัดทิ้ง
3. เป็นการจัดการเพื่อให้มองเห็นแนวทางของกิจกรรมที่ชัดเจนและจากความสัมพันธ์ของปัจจัย และกิจกรรมที่กำหนดขึ้น จะทำให้มองเห็นเป้าหมายได้ชัดเจนขึ้น

จากตารางที่ 2.2 เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟ ซึ่งจากการดำเนินการของวิธีซีเอสเอฟในขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 2 สามารถค้นหาปัจจัยได้ 6 ปัจจัย และจากขั้นตอนที่ 3 กำหนดกิจกรรมได้ 7 กิจกรรม จากนั้นนำมาหาความสัมพันธ์ในเมทริกซ์ พิจารณาแล้วพบว่ากิจกรรมที่ 6 ครอบคลุมปัจจัย A D และ E มีความคล้ายกับกิจกรรมที่ 7 ที่ครอบคลุมปัจจัย A C D และ E แต่กิจกรรมที่ 6 นั้น ครอบคลุมปัจจัยได้น้อยกว่า หากเก็บไว้จะเป็นกิจกรรมที่ฟุ่มเฟือย จึงเป็นการสมควรที่จะตัดกิจกรรมที่ 6 ออกไป การวิเคราะห์เมทริกซ์ซีเอสเอฟ ทำให้เราตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่ 7 ซึ่งครอบคลุมปัจจัยได้มากกว่ากิจกรรมที่ 6

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างการวิเคราะห์ CSF (CSF matrix)

activity	critical success factors					
	A	B	C	D	E	F
1	X	X			X	X
2	X	X	X			X
3			X			
4	X					
5		X		X		
6	X			X	X	
7	X		X	X	X	

ที่มา: Wasmund (1993)

5. การนำไปใช้ (execute the activities) ขั้นตอนนี้อาจดูเหมือนไม่สำคัญ แต่จากที่ผ่าน มาทำให้ทราบว่า บางครั้งกิจกรรมที่ได้จากทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้นอาจยังไม่ครอบคลุมทุกปัญหา ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการหาข้อตกลงในการปฏิบัติ หรือทดลองนำไปใช้ และมีการประเมินผล เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในโอกาสต่อไป

ข้อสรุปในการใช้วิธีซีเอสเอฟ จากแนวคิดของ Rockhart

1. Critical Success Factor คืออะไร

1.1 เป็นกุญแจสำคัญในส่วนของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่จะนำองค์กร ไปสู่เป้าหมาย

1.2 เป็นความต้องการจำเป็นสู่ความสำเร็จ

1.3 ข้อสรุปสุดท้ายที่จะได้คือความต้องการที่เป็นรูปธรรม

1.4 ความต้องการอันดับแรก

2. CSF Analysis คืออะไร

2.1 เป็นวิธีที่จะใช้เพื่อพัฒนาองค์กร เริ่มต้นขึ้น ณ MIT's Sloan school โดย Rockhart ใช้ในการสร้างสรรค์ และสามารถวัดได้ ใช้ในทางธุรกิจ

2.2 เปิดกว้างในการนำไปใช้สำหรับการวางแผนด้านเทคโนโลยี และ สถาปัตยกรรม

2.3 เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการออกแบบระบบ

2.4 เป็นวิธีที่ช่วยให้วิสัยทัศน์ที่เป็นนามธรรมเปลี่ยนเป็นการจัดการที่เป็นรูปธรรม

3. CSF Method

3.1 เริ่มจากวิสัยทัศน์และพันธกิจ

3.2 พัฒนาไปสู่เป้าหมายขององค์กร

3.3 เรียงลำดับเป้าหมายและปัจจัยที่สำคัญ

3.4 นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

3.5 ค้นหาปัญหาที่จะนำไปสู่การแก้ไขและการสร้างข้อตกลง

3.6 มีการมองย้อนกลับถึงปัญหาที่พบ

4. รูปแบบการวิเคราะห์ (Analysis Matrix)

4.1 เป็นการวิเคราะห์ระหว่างปัญหาและความต้องการ

4.2 เป็นการประเมินสถานการณ์และความต้องการ

4.3 สรุปผลการประเมินสถานการณ์

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละกรณี

5. ผลที่ได้จากการวิเคราะห์

5.1 ข้อตกลงขององค์กร

5.2 เป้าหมายและปัจจัยสู่ความสำเร็จเรียงตามลำดับความสำคัญ

5.3 ได้ทราบถึงความต้องการ ปัญหา และข้อตกลง

ตัวอย่างปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จในการบริหารงานของภาครัฐ

การวัดความสำเร็จของหน่วยงานภาครัฐ การบริหารงานของภาครัฐแบบมุ่งเน้นผลงาน ขั้นตอนการดำเนินงานจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่จะวัดผลการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างสมบูรณ์ (ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ, 2546)

1. ความหมายของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก (Key Performance Indicators: KPIs)

ตัวชี้วัดผลการดำเนินการหลัก หมายถึง ปัจจัยวัดผลสำเร็จครอบคลุมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการเงิน(Financial perspective) ด้านภายนอกองค์กร(External perspective) ด้านนวัตกรรม (Innovation perspective)และด้านภายในองค์กร(Organizational perspective) ซึ่งทั้ง 4 ด้านมีส่วนสนับสนุนกลยุทธ์ให้ดำเนินไปสู่การปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ

2.การปรับใช้ KPIs สู่หน่วยงานภาครัฐ

การนำตัวชี้วัดผลสำเร็จมาใช้วัดผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์หาปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ(Critical Success Factors: CSFs) และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก เพื่อให้แน่ใจว่าได้พิจารณาหน่วยงานภาครัฐจากมุมมองต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายในอย่างครบถ้วน ซึ่งโดยปกติแล้วหน่วยงานภาครัฐจะให้ความสำคัญกับปัจจัยภายใน

องค์กร โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการทำงานและตัวหน่วยงานมากกว่าการพิจารณาปัจจัยภายนอก และให้ความสำคัญด้านการเงินในตอนเสนอของงบประมาณเท่านั้น ดังนั้นแนวทางการวัดผลการดำเนินงานตามหลัก Balanced scorecard ที่กำหนดใช้ในหน่วยงานภาครัฐ จะประกอบด้วย 4 มุมมอง

2.1 มุมมองด้านการเงิน เป็นมุมมองเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ มุ่งไปยังความประหยัด ความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าของเงินและผลผลิตภาพ รวมถึง การขจัด การทุจริตและประพฤติมิชอบ มุมมองนี้สำคัญเพราะความประหยัด ความสำเร็จ ประสิทธิภาพและ ความรับผิดชอบต่อเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐเช่นเดียวกับ ส่วนแบ่งตลาด อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนมีอิทธิพลมากในองค์กรภาคเอกชน

ตัวอย่างปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จของมุมมองนี้ เช่น ความเจริญเติบโตและความมั่นคงของกองทุน

2.2 มุมมองด้านภายนอกองค์กร เป็นการมองออกไปภายนอกหน่วยงานภาครัฐถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ รัฐบาล ผู้รับบริการสาธารณชน และสิ่งแวดล้อมภายนอก มุมมองนี้ช่วยขยายทัศนะภายนอกของหน่วยงานภาครัฐให้กว้างยิ่งขึ้น

ตัวอย่างปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จของมุมมองนี้ เช่น มีการตรวจสอบ ควบคุม ดูแลการประกอบกิจการในประเทศไทยให้เป็นไปอย่างเป็นธรรม

2.3 มุมมองด้านนวัตกรรม เป็นการมองไปข้างหน้าถึงความสามารถของหน่วยงานภาครัฐในอนาคตที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนา คิดค้น เรียนรู้ ปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หน่วยงานภาครัฐต้องตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้การแข่งขันที่เพิ่มขึ้น

ตัวอย่างปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จตามมุมมองนี้ เช่น การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน

2.4 มุมมองด้านภายในองค์กร เป็นการมองเข้าไปในหน่วยงานภาครัฐถึงกระบวนการทำงานและโครงสร้างองค์กร รวมไปถึงการบริหารทรัพยากรบุคคล สมรรถนะบุคลากร พฤติกรรมองค์กร วัฒนธรรมองค์กร ค่านิยม กระบวนการ และแนวปฏิบัติ

ตัวอย่างปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จตามมุมมองนี้ เช่น บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและจริยธรรมในการทำงาน มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ทักษะปฏิบัติงานทางการพยาบาล

สมจิตต์ ลิ้มโพธิ์แดน(2536) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาล สุนติศาสตร์ ภาคปกติ สำหรับนักศึกษาพยาบาล ได้พัฒนาแบบแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาล สุนติศาสตร์ สำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ รวมทั้งหมด 6 แบบ วัดและคู่มือการใช้แบบวัด กลุ่มตัวอย่างผู้ถูกประเมินเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลราชบุรีที่ฝึกปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาลโพธาราม จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประเมินแบบวัดเป็นอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล จำนวน 31 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาล สุนติศาสตร์ ภาคปกติ ทุกแบบ วัดมีความตรงตามเนื้อหา มีความตรงตามสภาพ และมีความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์สูง และผู้ประเมิน แบบวัดมีความคิดเห็นว่าจะควกในการนำไปใช้ในระดัปลานกลาง มีเกณฑ์การให้คะแนนชัดเจน ครอบคลุม และมีประโยชน์ต่อการวัดและประเมินผลทางการพยาบาล สุนติศาสตร์ในระดับมาก

กุลธิดา สุนุกพันธ์(2536) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดทักษะการปฏิบัติทางการพยาบาล พื้นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากทักษะการปฏิบัติทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ถือเป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาพยาบาล ดังนั้นการเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้เป็นพยาบาลที่ดี จึง ต้องฝึกทักษะการการปฏิบัติทางการพยาบาลพื้นฐาน โดยมีการกำหนดให้นักศึกษาพยาบาล ทุกหลักสูตรต้องเรียนวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องทดลอง และบนหอผู้ป่วย จึงได้มีการพัฒนาแบบวัดทักษะการปฏิบัติทางการพยาบาลพื้นฐาน สำหรับนักศึกษา พยาบาลโดยครอบคลุมการพยาบาลพื้นฐาน 7 เรื่อง ทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยศัลยกรรม กระดูกหญิง โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานีจำนวน 27 คน กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมิน แบบวัดเป็นอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข จำนวน 32 คน ผลการวิจัย ได้แบบวัดทักษะการปฏิบัติทางการพยาบาลพื้นฐาน 7 ฉบับและคู่มือการใช้แบบวัด ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา มีความตรงตามสภาพ และมีความเที่ยงในระดับสูง จากการ ประเมินแบบวัด มีข้อรายการตรงตามสถานการณ์จริง เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละแบบวัดชัดเจน รูปแบบเหมาะสมสะดวกในการใช้

พลสุข หิงคานนท์ (2547) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและ คุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือผู้บังคับบัญชาที่สำเร็จการศึกษาในปี การศึกษา 2541 จำนวน 194 คน และผู้ร่วมงานของบัณฑิตพยาบาลจำนวน 194 คน ผลการวิจัย พบว่าความรู้และทักษะการปฏิบัติงานมีอำนาจทำนายคุณ ลักษณะของบัณฑิตพยาบาลเป็นราย

ด้านโดยเฉพาะด้านการแก้ปัญหาได้มากที่สุด นอกจากนี้พบว่าทักษะการปฏิบัติมีอำนาจการทำงานคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลได้เป็น 2 เท่าของความรู้

Fu-in Tang and other (2005) ศึกษาเรื่องการรับรู้ประสิทธิภาพการสอนในครูผู้สอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลจำนวน 214 คน ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนคือ ศักยภาพในตัวครู ความมีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพและความสามารถในการสอน

4.2 วิธีซีเอสเอฟ

วิระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2546) พัฒนาตัวบ่งชี้สถานภาพทางการศึกษาในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของตัวบ่งชี้และเกณฑ์ชี้วัดสถานภาพทางการศึกษาในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยใช้ CSFs เป็นขั้นตอนหนึ่งในการวิจัย เพื่อหาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดยการกำหนด CSFs ของการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ของสำนักงาน ก.พ. ดังนี้ (1) การมุ่งความสำคัญไปที่ผลผลิตและผลลัพธ์ (2) เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์การ (3) มีความหมายที่เฉพาะเจาะจงและสามารถเข้าใจได้ง่าย (4) ผู้บริหารให้การยอมรับ (5) องค์การสามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า (1) ตัวบ่งชี้สถานภาพทางการศึกษาประกอบด้วยปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาทั้งหมด 17 ปัจจัย มีจำนวนตัวบ่งชี้สถานภาพทางการศึกษา ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เท่ากับ 63,60,60 และ 56 ตามลำดับทุกระดับมีตัวบ่งชี้รวมอยู่ 27 ตัวบ่งชี้ (2) เกณฑ์ชี้วัดสถานภาพทางการศึกษาของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ได้กำหนดไว้เป็น 3 ระดับคือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง (3) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ให้ความเห็นว่าตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการใช้ประเมิน

M. Wasmund (1993) ค้นหาวิธีที่จะมาช่วยในการเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในบริษัทซอฟแวร์ ซึ่งเขาเลือกวิธีซีเอสเอฟทั้ง 5 ขั้นตอน ในการพัฒนาระบบการทำงานของบริษัท แต่สำหรับในหัวข้อของการกำหนดกิจกรรมมีความเห็นว่า ควรให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและมีประสบการณ์ในการใช้วิธีซีเอสเอฟด้วย ผลการวิจัยพบว่า ในระยะแรกบริษัทมีผลกำไรเพิ่มขึ้นจากการนำวิธีซีเอสเอฟมาใช้ แต่พนักงานในบริษัทส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำวิธีนี้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับลักษณะงานได้

Francis and other (1996) ใช้วิธีซีเอสเอฟในการหาความต้องการจำเป็น (information needs) ของหัวหน้าภาควิชา ในมหาวิทยาลัยจำนวน 3 แห่ง โดยในเบื้องต้นใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อหาความต้องการจำเป็น จากนั้นนำวิธีซีเอสเอฟมาประยุกต์ใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของข้อค้นพบและความสัมพันธ์กับเป้าหมายของภาควิชา ผลการวิจัยพบว่า (1) หัวหน้าภาควิชา

ยังห่วงกับการหาความต้องการจำเป็นว่าจะมีเวลา และทุนทรัพย์ไม่พอเหมือนมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ
 (2) การรับคำสั่ง ห้องสมุดยังไม่มีความพร้อมที่จะรองรับในบทบาททางวิชาการของหัวหน้าภาค

Richard A. Caralli (2004) สถาบันวิศวกรรมซอฟต์แวร์ ของประเทศอังกฤษ ได้ใช้วิธีซีเอสเอฟ ในการจัดการระบบรักษาความปลอดภัยของบริษัท โดยได้มีการประยุกต์ใช้วิธีซีเอสเอฟทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน
 - 1.1 ค้นหาความต้องการจำเป็นสู่ความสำเร็จขององค์กร
 - 1.2 กำหนดขอบเขตว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เข้าร่วมพิจารณาปัจจัยสู่ความสำเร็จของหน่วยงาน
2. การรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 รวบรวมและทบทวนเอกสารที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารควบคุมคุณภาพ โครงการต่างๆ รายงานการประชุม เป็นต้น
 - 2.2 เตรียมคำถามในการสัมภาษณ์
 - 2.3 วางแผน กำหนดบุคคลที่จะสัมภาษณ์ (ตัวแทนที่สำคัญขององค์กร)
 - 2.4 รวบรวมข้อมูลทั้งหมดขององค์กร
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมมา วิเคราะห์หาว่าอะไรคือ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลงาน ขององค์กร ส่วนของทีมงานที่สนับสนุน และผลงานอะไรที่ทำแล้ว อะไรที่ยังไม่ได้ทำ หรือ กำลังติดตามผลอยู่ จากนั้นนำมาหาปัจจัยสู่ความสำเร็จ ที่จะนำไปเป็นกิจกรรมที่ใช้พัฒนาองค์กร
 - 3.2 ค้นหาความต้องการจำเป็นของแต่ละกลุ่มในหน่วยงาน
 - 3.3 พัฒนาทีมที่มีลักษณะเป็นตัวแทนขององค์กร
4. การกำหนดซีเอสเอฟ
 - 4.1 นำแต่ละทีม มาร่วมกันหาปัจจัยสู่ความสำเร็จของพวกเขา โดยยึดความสำเร็จขององค์กรเป็นหลัก
 - 4.2 กำหนดปัจจัยสู่ความสำเร็จที่มีเหตุผลในการพัฒนา มีลักษณะเป็นตัวแทนขององค์กร และมีความเป็นไปได้

หมายเหตุ CSF ไม่ใช่กระบวนการ หรือ การควบคุม องค์กร แม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมที่แน่นอน แต่ควรจะเป็นข้อสรุป ที่มาจากการค้นพบของบุคคลภายในองค์กร และการนำวิธีนี้มาใช้ซ้ำจะมีผลต่อความร่วมมือ และความเต็มใจในการให้ข้อมูล

4.3 ได้ข้อกำหนดที่เป็นรูปธรรม ในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ

5. การวิเคราะห์ซีเอสเอฟ

5.1 กำหนดเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบ เช่น ปัญหา กับ ความต้องการที่กำหนดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหา

5.2 สร้างตารางการเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน

Ming Tian Tsai and Ling Long Tsai (2004) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลโดยนำวิธีซีเอสเอฟมาประยุกต์ใช้ ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์ ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และใช้แบบสอบถามเพื่อค้นหาซีเอสเอฟ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ปัจจัยด้วยสถิติ (Factor analysis) ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ แรงจูงใจ ความคิดเชื่อมโยง และทักษะ เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่าแรงจูงใจ เป็นกุญแจสำคัญที่จะมีผลให้นักศึกษามีความเต็มใจที่จะเรียนหรือนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ